

LUONNOS 7.9.2021

Hallituksen esitys eduskunnalle

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä säädettäisiin EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallisesta käytöstä. Vaihtoehtona voimassa oleville viranomaispäätöksin asetetuille koronavirusepidemian leviämisen estämiseen tähtääville velvoitteille ja rajoituksille toiminnanharjoittaja voisi tietyin edellytyksin edellyttää tilaisuuteen osallistuvilta tai asiakas- ja osallistujatilaan tulevilta ihmisiltä koronatodistuksen esittämistä.

Koronatodistusta voitaisiin edellyttää muun muassa ravintoloissa ja yökerhoissa sekä yleisötilaisuuksissa, kuntosaleilla ja muissa urheiluun tai liikuntaan käytettävissä sisäliikuntatiloissa, uimahalleissa ja kylpylöissä, tanssipaikoissa ja ryhmäharrastustoimintaan käytettävissä tiloissa, huvi- ja teemapuistoissa, eläintarhojen sisätiloissa, sisäleikkipuistoissa ja sisäleikkipaikoissa sekä museoissa, näyttelytiloissa ja muissa vastaavissa kulttuuritiloissa.

Lisäksi säädettäisiin todistukseen liittyvien henkilötietojen käsittelystä sekä tehtäisiin uudesta sääntelystä johtuvia täsmennyksiä viranomaisvalvontaa koskeviin säännöksiin.

Lain EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallista käyttöä koskeva sääntely on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2021 ja maahantulon edellytyksiä koskeva sääntely 16.10.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Tavoitteet.....	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	7
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	8
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	8
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	12
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	12
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	17
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	17
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	20
5.3 Kansainvälinen vertailu.....	21
6 Lausuntopalaute	22
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	22
8 Lakia alemman asteinen sääntely	27
9 Voimaantulo	27
10 Toimeenpano ja seuranta	27
11 Suhde muihin esityksiin.....	27
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	27
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	28
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	28
LAKIEHDOTUS	41
tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta.....	41
LIITE	45
RINNAKKAISTEKSTI.....	45
[Kopioi säädöksen nimi tähän].....	45

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Hallitus päätti 5.8.2021 jatkaa niin sanotun koronapassin, eli koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöönoton valmistelua. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 13.8.2021 työryhmän koronatodistusta koskevan lainsäädännön valmistelemiseksi. Valmistelua on johtanut sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, valtionvarainministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, oikeusministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Työryhmässä on myös Helsingin kaupungin sekä aluehallintovirastojen edustus. Työryhmän toimikausi on 13.8.2021-30.9.2021.

2 Nykytila ja sen arviointi

Euroopan unionin digitaalisesta covid-todistuksesta säädetään kehyksestä covid-19-tautiin liittyvien yhteen toimivien rokotusta, testausta ja taudista parantumista koskevien todistusten (EU:n digitaalinen koronatodistus) myöntämiseksi, todentamiseksi ja hyväksymiseksi helpottamaan henkilöiden vapaata liikkuvuutta covid-19-pandemian aikana annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/953.

EU:n koronatodistus on digitaalinen todiste siitä, että henkilö on joko saanut covid-19-rokotuksen tai rokotukset, saanut covid-19-testissä negatiivisen testituloksen tai parantunut covid-19-taudista. QR-koodin sisältämä todistus on joko digitaalinen tai paperinen. Maksuton todistus on saatavilla kunkin EU-maan kielellä sekä englanniksi. Lisäksi koronatodistus on voimassa kaikissa EU-maissa. Suomessa EU:n koronatodistus on toteutettu Omakanta-järjestelmässä.

EU:n koronatodistus perustuu vapaan liikkuvuuden edistämiseen. On yksittäisten jäsenvaltioiden päätettävissä, halutaanko todistusta hyödyntää kansallisesti muuhun käyttötarkoitukseen esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestämisessä.

Epidemiologinen tilanne – tämä tulee pää HE?

Linkki: [Koronaviruksen seuranta - Infektiotaudit ja rokotukset - THL](#)

9.9.2021 tilanteen pohjalta (VN 16.9. jaettava 14.9.)

Voimassa olevat rajoitustoimet

Kokoontumisrajoituksia oli 1.9.2021 voimassa aluehallintoviranomaisten tai kunnan päätöksellä seuraavilla alueilla:

- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri
- Kymenlaakson sairaanhoitopiiri
- Lahden kaupunki
- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri ja Punkalaitumen kunta
- Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri (pl. Reisjärvi)

- Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Vaasan sairaanhoitopiiri sekä
- Jyväskylän, Muuramen, Laukaan ja Äänekosken kunnat.

Muiden kuin pääkaupunkiseudun kuntia koskevilla kokoontumisrajoituksilla oli lähtökohtaisesti kielletty yli 10 hengen sisätiloissa järjestetyt ja yli 50 hengen ulkotiloissa järjestetyt yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset. Tätä suurempien tilaisuuksien järjestäminen oli sallittu joillakin alueilla edellyttäen, että turvallisuus niissä voitiin varmistaa noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 31.5.2021 antamaa ohjetta, ja joillakin alueilla edellyttäen edellä mainitun lisäksi, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden oli tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa.

Pääkaupunkiseudun kuntien alueilla kokoontumisrajoituksella oli lähtökohtaisesti kielletty kaikki yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset, mutta kuitenkin sallittu sisätiloissa enintään 25 hengen ja ulkotiloissa enintään 50 hengen tilaisuudet edellyttäen, että turvallisuus niissä voitiin varmistaa noudattaen OKM:n ja THL:n ohjetta ja osallistujilla on tosiasiallinen mahdollisuus välttää lähikontakti toisiinsa. Tätä suurempien tilaisuuksien järjestäminen oli sallittua erityisin lohkomisjärjestelyin. Aluehallintovirastojen asettamat kokoontumisrajoitukset ovat voimassa päätöksestä riippuen 8.9.2021–17.9.2021 saakka.

Tartuntatautilain 58 d §:n mukainen tilojen käyttöä koskeva rajoituspäätös oli 1.9.2021 voimassa pääkaupunkiseudun (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa) kuntien alueilla. Rajoituspäätös on voimassa 12.9.2021 saakka.

Aluehallintovirastojen rajoituspäätöksiä ei ollut 1.9.2021 voimassa Lapin aluehallintoviraston, Itä-Suomen aluehallintoviraston, Lounais-Suomen aluehallintoviraston eikä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueilla.

Kokoontumisrajoitusten ja asiakas- ja osallistujatiloja koskevien rajoitusten piirissä olevat alueet kattavat vuoden 2019 Tilastokeskuksen kunnittaisen toimipaikkatilaston mukaan 53 % yritysten toimipaikoista ja 68 % liikevaihdosta. Rajoitukset kohdistuvat siis alueille, joissa toimii enemmistö kaikesta Suomen elinkeinotoiminnasta.

Tartuntatautilain 31.12.2021 saakka väliaikaisesti voimassa olevassa 58 a §:ssä (447/2021) on säädetty koronavirusepidemian leviämisen estämiseksi ravitsemisliikkeiden asiakkaiden ohjeistus- ja hygieniavaatimuksista, yleisestä asiakaspaikkojen etäisyysvaatimuksesta ja toiminnan suunnitteluvollisuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä näistä vaatimuksista sekä asiakkaiden oleskeluun ja asiakaspaikkojen sijoittamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös rajoittaa ravitsemisliikkeen asiakaspaikkamäärää sekä aukiolo- ja anniskeluaikaa laissa säädettyjen edellytysten täytyessä.

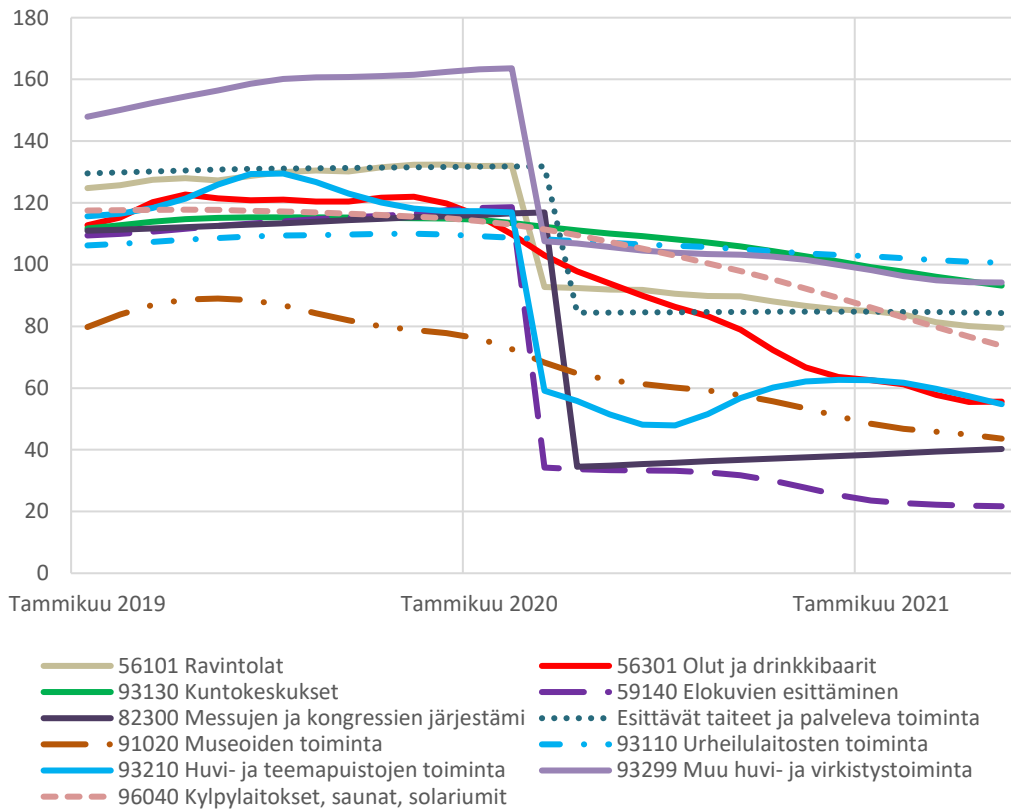
Tartuntatautilain 58 a §:n nojalla on annettu valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi (608/2021), jonka 3 §:ssä säädetään asiakkaiden oleskelusta ja sijoittamisesta ja 4 §:ssä ravitsemisliikkeiden asiakasmäärien sekä anniskelu- ja aukioloajan rajoittamisesta maakunnittain ja ravintolatyypeittäin.

Valtioneuvoston on tartuntatautilain 58 b:n 3 momentin mukaan tarkoin seurattava, ovatko säädettyjen rajoitusten edellytykset edelleen voimassa.

Valtioneuvosto on säännöllisesti alueiden epidemiatilanteita seuraten muuttanut asetuksessa säädettyjä rajoituksia. Viimeksi 14.9.2021 annetussa asetuksessa rajoituksia on lievennetty hallituksen hybridistrategiaan liittyvien linjausten mukaisesti.

Rajoitustoimien kohteena olevien toimialojen taloudellinen tilanne

Tilastokeskuksen palvelualuejen suhdannekuvaajan mukaan monilla koronarajoituksista suoraan kärsivillä toimialoilla liikevaihto oli vielä toukokuussa 2021 merkittävästi koronapandemiaa edeltävää tilannetta matalammalla tasolla. Elokuvateattereiden liikevaihto oli toukokuussa 2021 vain 19 prosenttia kahden vuoden takaisesta trenditasosta ja urheilulaitosten oli 93 prosenttia. Monilla muilla toimialoilla liikevaihdon lasku on ollut tällä välillä. Esimerkiksi olut- ja drinkkibaarien liikevaihto oli vastaavana ajankohtana 46 prosenttia, messujen ja kongressien 36 prosenttia ja kuntokeskusten 81 prosenttia toukokuun 2019 liikevaihdon trenditasosta.

Lähde: Palvelualuejen suhdannekuvaaja, Tilastokeskus

Helsinki GSE Tilannehuoneen tilastojen mukaan virkistyspalveluiden kuukausittainen liikevaihto oli kesäkuussa 2021 edelleen vain 81 % vuoden 2019 tasosta, eli noin 28 miljoona euroa vajaa. Majoitus- ja ravitsemusalalla liikevaihto oli niin ikään 83 % vuoden 2019 tasosta, eli kuukaudessa 112 miljoonaa euroa vajaa. Palkkasummilla mitattuna iso osa toimialoista jo heinäkuussa saavuttanut vuoden 2019 tason, mutta kulttuuri- ja viihdetoiminnan palkkasumma oli

edelleen vain 74 prosenttia vuoden 2019 tasosta, mikä tarkoittaa 18 miljoonaa euron vajetta kuukaudessa.

Rajoitusten kohteena olevien toimialojen koko

Tapahtumateollisuus ry:n toimialaraportin mukaan (Turun kauppakorkeakoulu) tapahtumateollisuus on kaiken kaikkiaan 2,35 miljardin arvoinen toimiala (vuonna 2019). Tapahtumateollisuudessa toimi tuolloin 3 200 yritystä. Tapahtumien parissa työskentelee vuosittain merkittävä määrä ihmisiä, raportin mukaan vuonna 2019 jopa 200 000, joista vain noin 20 000 oli pidemmässä työsuhteessa olevaa. Ravitsemisalalan liikevaihto oli Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 noin 6,4 miljardia euroa, alan henkilöstö oli yli 60 000, ja toimipaikkoja oli alalla noin 13 000. Tiedoissa on kuitenkin jonkin verran päällekkäisyyttä, sillä tapahtumien parissa toimii myös ravitsemisalalan yrityksiä.

Lisäksi huvipuistojen, kylpylöiden, kuntosalien ja muun huvi- ja virkistystoiminnan liikevaihto on vuosittain Tilastokeskuksen mukaan noin 0,5 miljardia euroa, ja henkilöstön määrä on noin 4 000 henkeä. Toimipaikkoja näillä aloilla on kuitenkin lähes 3 000.

EU:n koronatodistus

EU:n todistukset koronavirustestistä ja sairastetusta koronavirustaudista ovat olleet saatavilla Omakannassa 14.7.2021 alkaen, koronarokotustodistus jo 28.6.2021 alkaen. EU-asetuksen mukaisesti nämä todistukset ovat maksuttomia. Todistuksen saa Omakannasta sen jälkeen, kun rokotus- tai testitulostiedot on tallennettu Kanta-palveluun. Tavanomaisesti koronatestitodistus on saatavilla noin vuorokauden kuluessa näytteen ottamisesta. Suomessa voidaan tällä hetkellä antaa koronarokotustodistus vain Suomessa annetuista ja Suomessa käytössä olevista rokotevalmisteista.

Mikäli henkilöllä ei ole mahdollisuutta käyttää Omakantaa tai valtuuttaa toista henkilöä käyttämään sitä puolestaan, hän on voinut 14.7.2021 alkaen saada terveydenhuollosta tulostetun paperisen todistuksen. Elokuun lopusta alkaen terveydenhuollosta on voitu antaa EU-todistus myös niille EU-kansalaisille, jotka ovat joko saaneet koronarokotuksen tai jotka on testattu Suomessa, mutta joilla ei ole suomalaista henkilötunnusta.

Myös alaikäinen saa halutessaan koronatodistuksen. Alaikäiset voivat hakea todistuksen itse Omakannasta tai hakea paperisen todistuksen terveydenhuollosta. Alaikäisen kirjautuminen Omakantaan edellyttää luotettavaa tunnistautumisvälinettä alaikäiseltä. Huoltajat näkevät Omakannasta alle 10-vuotiaiden lasten tiedot automaattisesti. Yli 10-vuotiaan alaikäisen lapsen tiedot näkyvät huoltajalle, jos terveydenhuollon käyttämässä potilastietojärjestelmässä on käytössä toiminnallisuus, jonka avulla kirjataan alaikäisen päätöskyky ja tietojen luovuttamistahto. Tarvittavaa toiminnallisuutta ei kuitenkaan vielä hyödynnetä laajasti terveydenhuollossa. Tästä syystä koronarokotustodistus ei välttämättä näy yli 10-vuotiaan huoltajalle.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa EU:n digitaalisen koronatodistuksen edellyttäminen ainakin laissa säädettävissä tilanteissa tietyissä vapaa-ajan toiminnoissa vaihtoehtona voimassa oleville viranomaispäätöksin asetetuille velvoitteille ja rajoituksille.

Tavoitteena on mahdollistaa nykyistä laajemmin erilaisten tilaisuuksien järjestäminen sekä asiakkaiden ja osallistujien pääseminen erilaisiin tiloihin terveysturvallisesti. Tavoitteena on nykyistä paremmin turvata etenkin koronaepidemiasta eniten kärsineiden alojen elinkeinovapaus sekä kyseisten alojen työntekijöiden oikeus työhön vaarantamatta kuitenkaan ihmisten henkeä ja terveyttä tai sosiaali- ja terveydenhuollon kantokykyä.

Koronatodistuksen esittämisedellytyksellä pyritään estämään tartuntojen leviämistä. Todistuksen esittämisvelvoitteen sekä viranomaispäätöksin asetettavien rajoitustoimenpiteiden, kuten asiakasmäärä- tai aukioloaikarajoitusten tai etäisyysvelvoitteiden arvioidaan olevan epidemiologisen torjunnan näkökulmasta nykytiedon perusteella hyväksyttävällä tavalla toisiinsa rinnastuvia torjuntatoimia.

Siihen, että 58 §:n (pois lukien tilaisuuden kieltäminen kokonaan), 58 a §:n tai 58d §:n mukaisia rajoitustoimenpiteitä korvattaisiin edellyttämällä koronatodistuksen esittämistä vaihtoehtoisena terveysturvallisuustoimena, ei liity epidemiologisesti merkittävää koronatartuntojen leviämisen riskiä verrattuna viranomaisen edellä mainittujen lainkohtien nojalla asettamiin rajoitustoimenpiteisiin.

Koronatodistuksen esittämisedellytyksen tavoitteena on estää koronatartuntojen leviämistä ihmisten kokoontumisissa ja edistää yhteiskunnan terveysturvallista avaamista. Koska tartuntatautilain tarkoituksena on ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja, nyt esitettävä vaihtoehtoinen terveysturvallisuustoimi edistää osaltaan lain tarkoituksen nykyistä parempaa toteutumista.

Kun viranomainen on arvioinut elinkeino- tai harrastustoiminnalle asetetut velvoitteet ja rajoitukset välttämättömiksi, tulee mahdollisten vaihtoehtoisten toimien johtaa epidemian leviämisen estämisen näkökulmasta hyväksyttävällä ja riittävällä tavalla vastaavaan lopputulokseen. Esitettävän koronatodistuksen käyttö mahdollistaa osan mainittujen toimijoiden elinkeinon harjoittamisen ylipäättään.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta edellyttää tilaisuuteen osallistuvilta tai asiakas- ja osallistujatilaa tulevilta ihmisiltä covid-19-tautia koskeva luotettava todistus viranomaispäätöksissä toiminnalle asetettujen rajoitusten välttämiseksi.

Koska oikeustila on osin epäselvä, ehdotetaan säädettäväksi, missä tilanteessa ainakin koronatodistusta voitaisiin kansallisesti käyttää ja mitä oikeusvaikutuksia sillä olisi. Esitetystä sääntelystä ei kuitenkaan voida johtaa kieltoa edellyttää koronatodistuksen tai vastaavan käyttöä toiminnanharjoittajan omalla riskillä voimassa olevan lainsäädännön puitteissa. Toiminnanharjoittajan omaehtoiset terveysturvallisuutta lisäävät toimet voivat edelleen olla voimassa olevan lainsäädännön puitteissa mahdollisia niin sanotun sallitun asiakasvalinnan puitteissa.

Todistuksen käyttöönoton mahdollisuus ei vaikuta viranomaisten välttämättömyys- tai oikeasuhtaisuusharkintaan toiminnan rajoituksista päätettäessä. Rajoitukset on purettava kokonaan tilanteessa, jossa ne eivät ole enää välttämättömiä eikä koronatodistuksen käyttömahdollisuus vaikuta tähän arvioon.

Oikeudelliselta luonteeltaan sääntelyssä on kyse toiminnanharjoittajan mahdollisuudesta poiketa voimassa olevista viranomaispäätöksin asetetuista toiminnan rajoituksista ottamalla käyttöön todistukseen perustuva terveysturvallisuustoimi.

Lisäksi säädettäisiin koronatodistukseen liittyvien henkilötietojen käsittelystä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös 58, 58 a ja 58 d §:n mukaisten päätösten valvontaa koskevia säännöksiä. Koronatodistuksen esittämisedellytyksen valvontaa koskevat lisäykset otettaisiin lain 59 a ja 59 c §:iin. Myös lain 59 e §:n tietojensaantioikeutta koskevaan sääntelyyn lisättäisiin tiedonsaantioikeudet 58 i §:ssä säädettyjen velvollisuuksien valvomisen mahdollistamiseksi.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset yrityksiin ja muihin yhteisöihin

Koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöönotto olisi toiminnanharjoittajille vapaaehtoista ja muodostaisi näin toiminnanharjoittajalle vaihtoehdon lain 58, 58 a ja 58 d §:ssä tarkoitettujen rajoituspäätösten noudattamiselle pois lukien tilaisuuksien kieltäminen kokonaan lain 58 §:n nojalla. Toiminnanharjoittajilla viitataan tässä sekä yrityksiin että yhteisöihin. Ottamalla koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöön toiminnanharjoittaja välttyisi muiden covid-19-epidemian leviämistä ehkäisevien rajoitusten noudattamiselta. Koronatodistuksen esittämisedellytyksen säätäminen lakiin turvaisi korontodistusta soveltavien toimijoiden oikeudellista asemaa ja mahdollistaisi voimassa olevia rajoituksia laajemman toiminnan harjoittamisen. Toimijat saisivat itse päättää, ottavatko ne koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöönsä vai eivät, mikä ei näin ollen aiheuta toimijoille sääntelytaakkaa. Yrittäjägallupin kyselyssä 74 % kyselyyn vastanneista yrittäjistä kertoi kannattavansa korontodistuksen käyttöönottoa ja 18 % vastusti sitä. Elokuussa 2021 tehtyyn kyselyyn vastasi 1040 vastaajaa.

Mahdollisuus ottaa koronatodistus käyttöön lisää merkittävästi rajoitusten kohteena olevien elinkeinotoimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia. Tietyissä tilanteissa koronatodistuksen käyttöönotto mahdollistaa elinkeinotoiminnan harjoittamisen sen sijaan, että toiminnanharjoittaja keskeyttäisi koko liiketoimintansa ja mahdollisesti sulkisi käytössään olevat asiakastilat. Näin ollen esityksellä on taloudellista hyötyä Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille. Sekä kulttuuri- että ravitsemisalalla liikevaihto on edelleen uusimpien saatavilla olevien tietojen (Tilastokeskus ja Helsinki GSE Tilanhuone) perusteella selvästi alle vuoden 2019 tason. Täten koronatodistuksen käyttöönotolla on merkittävä potentiaali kasvattaa taloudellista toimintaa, ja sitä kautta myös työllistämistä, niillä toimialoilla ja alueilla, joita rajoitukset koskevat.

Koronatodistuksen käyttöönottoon sisältyy kuitenkin myös kustannuksia, jotka jossain määrin vähentävät koronatodistuksen esittämisedellytyksestä koituvaa taloudellista hyötyä. Oletusarvioisesti ne toimijat, joissa kustannukset ovat arvioituja hyötyjä suuremmat, eivät tule ottamaan koronatodistusta käyttöönsä. Koronatodistusta käytännössä hyödyntäisivät siis ne toimijat, joissa todistuksen käyttöönotto ei aiheuta hyötyihin nähden huomattavia kustannuksia. Tällaisia toimintoja ovat tyypillisesti tilanteet, joissa koronatodistus voidaan helposti ilman suuria lisäkuluja tarkastaa ennen tilaan saapumista. Tavallisimmin ne tilaisuudet, joissa joka tapauksessa

pääsylippu tai ikä tarkastettaisiin ovella, ovat tilanteita joissa koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöönoton kustannukset jäänevät pieniksi. Sen sijaan vaikeampia ovat tilanteet, joissa saapuvia asiakkaita ei tarkasteta ollenkaan sisäänpääsyn yhteydessä, tai tarkastus perustuu täysin digitaaliseen järjestelmään ilman työntekijän valvontaa. Näissä tilanteissa koronatodistuksen käyttöönoton kustannukset voivat nousta niin suuriksi, ettei toimijoilla ole taloudellista intressiä siihen ryhtyä.

Vaikka koronatodistuksen käyttöönotto oletusarvoisesti lisää palvelujen käyttöä, se voi myös karkottaa joitakin asiakkaita. Esimerkiksi sellaiset asiakkaat, jotka eivät helposti rokotuksen tai sairastetun taudin perusteella pysty osoittamaan matalaa tautiriskiä, saattavat jättää käyttämättä koronatodistusta edellyttävää palvelua. Tästä syystä koronatodistuksen käyttöönotto ei täysimääräisesti palauta rajoitusten kohteena olevien yritysten liiketoimintaa covid-19-pandemiaa edeltävän ajan tasolle. Lisäksi koronatodistuksella ei voi korvata kaikkia covid-19-viruksen leviämistä ehkäiseviä toimenpiteitä, millä voi myös olla vaikutusta asiakkaiden kiinnostukseen käyttää palveluita. Toisaalta tieto matalasta tartuntariskistä voi rohkaista joitain muuten varovaisia asiakkaita takaisin palveluiden piiriin.

Koronatodistuksen hyödyntäminen tapahtuma-alalla

Koronatodistusta arvioidaan hyödynnettävän ennen kaikkea tapahtumissa, teattereissa, elokuvateattereissa, messuissa, kongresseissa ja urheilukilpailuissa. Näillä toimialoilla¹ yrityksissä on noin 3 000 toimipaikkaa (Tilastokeskuksen vuoden 2019 kunnallisen toimipaikkatilaston mukaan), joista rajoituksia sovellettiin 30.8.2021 arviolta noin 1 900 toimipaikkaan. Vuonna 2019 rajoitusten piirissä olleen toiminnan liikevaihto oli noin 900 miljoonaa euroa vuodessa ja henkilöstön määrä oli noin 4 200 henkilötyövuotta. Näillä toimialoilla Suomessa toimii yhteensä noin 3 000 yritystä, jotka työllistävät noin 6 000 henkilötyövuotta (Yritysten rakenne ja tilinpäätöstilasto 2019, Tilastokeskus). Alueet, joilla koronarajoituksia on voimassa, muodostavat noin 80 prosenttia alan liikevaihdosta.

Lisäksi tapahtumien parissa toimii myös merkittävä määrä yhdistyksiä ja säätiöitä, jotka eivät lukeudu yritystilastointiin. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan kulttuuri-, viihde- ja urheilualalla (TOL08-toimialaluokat 90 ja 93) toimivien voittoa tavoittelemattomien yhdistysten palkkasumma on noin 80 prosenttia vastaavien alojen yritysten palkkasummasta. Henkilöstöä voittoa tavoittelemattomissa yhdistyksissä työskentelee henkilötyövuosina mitattuna noin 40 prosenttia enemmän kuin vastaavien toimialojen yrityksissä. Täten koronatodistuksen taloudellinen merkitys on paljon suurempi kuin vain sen vaikutus alan yritysten liikevaihtoon.

Esittävän taiteen alalla rajoitusten vaikutuksia voidaan arvioida myös alan järjestöjen toiminnan järjestäjille tekemän kyselyn perusteella. Luvut perustuvat kyselyyn vastanneiden toiminnan järjestäjien arvioihin ja niissä ovat mukana vain kyselyyn vastanneiden tahojen tiedot, mutta niiden perusteella voidaan saada käsitys vaikutusten suuruusluokasta. Kyselyyn vastasi 82 teatteri-, tanssi-, sirkus- ja orkesteritoiminnan harjoittajaa, joiden yhteenlaskettu tulojen menetys ajalla 1.8.–31.12.2021 olisi vastausten mukaan noin 30,9 miljoonaa euroa siinä tapauksessa, että esitystoiminta järjestettäisiin koko syyskauden ajan kahden metrin turvaväleillä. Kahden metrin

¹ Tässä arvioissa 58 § rajausten vaikutuspiiriin on katsottu kokonaisuudessaan seuraavat toimialat TOL08-luokituksessa: 59140 Elokuvien esittäminen, 82300 Messujen ja kongressien järjestäminen, 90010 Esittävät taiteet, 90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta, 93110 Urheilulaitosten toiminta, 93299 Muualla luokittelematon huvi- ja virkistystoiminta.

turvaväli vaatimus merkitsi toimialalla sitä, että yleisöä voidaan ottaa vain 10-20 prosenttia täydestä yleisökapasiteetista. Jos esitykset peruttaisiin kokonaan, yhteenlasketut tulonmenetykset olisivat vastausten mukaan vastaavasti noin 37,5 miljoonaa euroa ja palkkoja ja esityskorvauksia freelancereille jäisi maksamatta noin 10,6 miljoonaa euroa. Rajoitusten todelliset vaikutukset riippuvat luonnollisesti rajoitusten sisällöstä, kestosta ja alueellisesta laajuudesta.

Finland Festivals ry, joka edustaa merkittävimpiä yleishyödyllisiä taide- ja kulttuurifestivaaleja, on arvioinut jäsentensä nettomenetyksiksi koronarajoitusten johdosta noin 5 miljoonaa euroa ajalla 1.1.–31.8.2021. Suomen Filmikamari ry:n tilastojen mukaan elokuvateattereiden lipputulot olivat 1.1.–31.7.2021 noin 72 % pienemmät ja kävijämäärä noin 73,5 % pienempi kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2019. Elokuva-alan menetykset korona-ajalta ovat Filmikamarin arvion mukaan noin 120 miljoonaa euroa ja katsojia on menetetty noin 8 miljoonaa. Menetettyjen lipputulosten lisäksi oheismyynnin menetykset ovat suuret, vuoden 2020 osalta arviolta 30 milj. euroa.

Lipputulosten vähäisyys vaikuttaa koko arvoketjuun eli levittäjiin ja tuottajiin, joille elokuvateattereista tilitettävä osuus on jäänyt vaatimattomaksi. On lisäksi huomioitava, että edellä kuvattua lisäksi, tapahtumia järjestetään myös sivutoimisesti muilla toimialoilla, kuten esimerkiksi majoituspalveluissa, joten tosiasiallinen vaikutuskenttä on laajempi kuin edellä on kuvattu. Tapahtumateollisuus ry:n toimialaraportin avulla voidaan karkeasti arvioida, että näissä muiden toimialojen järjestämissä tapahtumissa työskentelee useita tuhansia henkilöitä, ja niiden vaikutus liikevaihtoon on merkittävä. Toimialaraportin tietojen pohjalta voidaan karkeasti arvioida rajoitusten kohteena olevien toimintojen liikevaihdon olevan kokonaisuudessaan noin 1,8 miljardia euroa vuodessa (vuonna 2019), mikä pitää sisällään myös oheispalveluita.

Koronatodistuksen esittämisedellytystä sovellettaisiin lisäksi todennäköisesti ravitsemisalalla esimerkiksi yökerhoissa ja mahdollisesti rajallisemmassa määrin myös baareissa. Tilastokeskuksen yritystilastoissa vuonna 2019 olut- ja drinkkibaareissa oli koko maassa 430 toimipaikkaa, henkilöstöä noin 1200 henkilötyövuotta, ja liikevaihtoa noin 180 miljoonaa euroa vuodessa.²

Tämän lain 58 d § mukaisia turvaväli päätöksiä oli 1.9.2021 voimassa enää pääkaupunkiseudulla (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa). Mikäli pääkaupunkiseudun rajoitukset jatkuvat, saataan koronatodistuksen esittämisedellytystä lisäksi soveltaa jossain määrin esimerkiksi kuntosaleilla, kylpylöissä, huvipuistoissa, ryhmäliikuntatiloissa, museoissa ja tanssipaikoilla pääkaupunkiseudulla. Näillä toimialoilla³ yrityksissä on koko maassa noin 3 000 toimipaikkaa, joista pääkaupunkiseudulla sijaitsee noin 500 toimipaikkaa. Rajoitusten piirissä olevan toiminnan liikevaihto oli vuonna 2019 noin 100 miljoonaa euroa vuodessa ja henkilöstö noin 1 400 henkilötyövuotta. Lisäksi kyseisillä aloilla on pääkaupunkiseudulla toimintaa myös muissa yhteisömuodoissa, mutta sen laajuudesta ei ole käytettävissä tilastotietoa.

² Ravintola-alan (anniskeluravintolat ja yökerhot) osalta yritys- ja liikevaihto- ja henkilöstötiedot ovat todennäköisesti alimitoitettuja, sillä yritysten tilastointi eri ravintolatyypeittäin ei vastaa nykyisiä rajoitustoimia.

³ Tässä arvioissa 58 d § rajausten vaikutuspiiriin on katsottu kokonaisuudessaan seuraavat toimialat TOL08-luokituksessa: 91020 Museoiden toiminta, 93130 Kuntokeskukset, 93210 Huvi- ja teemapuistojen toiminta, 93291 Hiihto- ja laskettelukeskukset, 96040 Kylpylaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut, ja 93120 Urheiluseurojen toiminta

Koronatodistuksen käytön enimmäispotentiaali

Koronatodistuksen käyttöönoton enimmäispotentiaalilla tarkoitetaan tilannetta, jossa koronatodistuksen avulla voitaisiin täysimääräisesti kumota rajoitustoimien arvioidut taloudelliset vaikutukset, eli palata vuoden 2019 tilanteeseen. Tosiasiassa koronatodistuksen vaikuttavuus tuskin ylittää edellä mainituista syistä tälle tasolle, mutta hahmotelma antaa kuitenkin suuntaa mahdollisten vaikutusten mittaluokasta. Tässä tarkastelussa keskitytään vain suoriin taloudellisiin vaikutuksiin kullekin toimialalle. Kuitenkin todellisuudessa rajoituksilla on myös paljon välillisiä vaikutuksia muille toimialoille, ennen kaikkea majoitukseen, ravintoloille, liikenteeseen, logistiikkaan ja tukipalveluihin. Näiden välillisten vaikutusten vuoksi koronatodistuksen todellinen vaikuttavuus voi ylittää jopa suuremmaksi kuin tässä hahmoteltu suora enimmäisvaikuttavuus.

Potentiaaliarvion laskennassa on arvioitu rajoitusten alaisen toimialan (edellä tarkastellut toimialat TOL08 5-numerotasolla) liikevaihtoa ennen covid-19-pandemiaa (vuonna 2019 kesäkuussa) ja vuonna 2021 kesäkuussa. Lisäksi on tarkasteltu kyseisen toimialan liikevaihdon alueellista jakaumaa toimipaikoittain vuonna 2019 sen perusteella, onko kyseiselle alueelle määrätty 25.8.2021 rajoituksia vai ei. Näiden tietojen perusteella on arvioitu, mikä voisi olla kunkin rajoitusten alaisen toimialan liikevaihto, jos nykyiset alueelliset rajoitukset voitaisiin purkaa. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen kunnittaiseen toimipaikkatilastoon ja palvelualojen liikevaihtokuvaajaan.

Toukokuussa⁴ 2021 rajoitusten piirissä olevien toimipaikkojen liikevaihdon arvioidaan laskeeneen yhteensä noin 40 miljoonalla eurolla kuukaudessa verrattuna toukokuuhun 2019. Koska tapahtuma-alan toimintoja tehdään paljon myös muilla toimialoilla ja voittoa tavoittelemattomissa yhteisöissä, voidaan täten koronatodistuksen vaikuttavuuden enimmäispotentiaalin arvioida olevan yhteisöille 40–80 miljoonaa euroa kutakin kuukautta, jonka ajan elokuun 2021 lopun kaltainen rajoitustilanne on voimassa, kohden. Enimmäispotentiaali ei ota huomioon välillisiä vaikutuksia muille toimialoille. Sikäli kun sääntely olisi voimassa kolme kuukautta, olisi koronatodistuksen vaikuttavuus yhteisöiden taloudelliseen toimintaan enintään 120–240 miljoonaa euroa.

Koronatodistuksen lopullinen vaikutus riippuu täysin siitä, kuinka pitkään aluehallintoviranomaiset ylläpitävät nykyisiä koronarajoituksia, ja asettavatko ne mahdollisesti vielä jossain vaiheessa uusia rajoituksia. Jos tautitilanne alkaisikin uudelleen heiketä, ja kokoontumis- ja asiakasmäärärajoitukset entisestään tiukkenisivat, kasvaisi koronatodistuksen vaikuttavuus nyt arvioidusta.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Järjestelmän kehittämisen ja siihen suoraan liittyvän viestinnän kustannuksiksi on arvioitu noin 580.000 euroa. Tämä summa osoitetaan THL:n johtaman projektin käyttöön ja jakautuu sieltä sovellusta kehittäväälle taholle, Kelalle todistuksessa käytettävän tiedon laadun parantamiseen sekä THL:n omaan määrittelytyöhön.

⁴ Uusin saatavilla oleva liikevaihtotieto on toukokuulta. Tietojen saannin viive jossain määrin lisää arvion epävarmuutta, mutta toisaalta monilla aloilla syksyn tilanne voi muistuttaa läheisemmin edellistä kevättä kuin kesäsesonkia.

Vaikutuksia aluehallintovirastojen resursseihin on vaikeaa täsmällisesti arvioida, koska koronatodistusta koskevien lainsäädäntömuutosten lisäksi valmisteilla on muitakin aluehallintovirastojen toimintaan vaikuttavia lainsäädäntömuutoksia. Aluehallintovirastojen resurssitarve konkretisoituu, kun kaikki muutokset ovat selvillä. Yksin koronatodistukseen liittyvä valvonta sekä ohjaus ja neuvonta ehdotetulla tavalla tulisivat kuitenkin lisäämään aluehallintovirastojen resurssitarvetta xxx.

Koska koronatodistuksen esittämisedellytys on vaihtoehto rajoituksille, on oletettavaa, että rajoitusten poistuessa erilainen taloudellinen toimeliaisuus lisääntyy. Tätä on käsitelty tarkemmin yritysvaikutusosiossa. Lisäksi taloudellisen toimeliaisuuden kasvu lähtökohtaisesti parantaa yritysten kannattavuutta ja verotulojen kasvua. Koronatodistuksen käyttöönotto voisi myös vähentää yritystukien tarvetta, koska yritykset pystyisivät harjoittamaan elinkeinotoimintaansa vapaammin koronatodistuksen myötä eikä yritysten tarvitsisi rajoittaa elinkeinotoimintaansa erinäisten rajoitusten vuoksi. Vastaavasti vähenisi tarve kulttuuri- ja liikunta-alan koronatuille. Parantuvan työllisyyden myötä myös maksettavat sosiaaliturvaetuudet (työttömyysturva, asumis- ja toimeentulotuki) oletettavasti vähenisivät.

Vaikka julkiseen talouteen syntyisi uudistusten myötä menojen kasvua, uudistuksen kokonaisvaikutus julkiseen talouteen odotetaan yllä mainittujen seikkojen perusteella olevan selvästi myönteinen.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi aluehallintovirastojen rajoituspäätösten välttämättömyysharkintaan, eivätkä näin ollen vaikuttaisi työmäärää lisäävästi rajoitusten päätöksentekovaiheessa. Koronatodistuksen käyttöä koskevat muutokset lisääisivät aluehallintovirastojen työmäärää ja resurssitarvetta valvonnassa. Mikäli koronatodistuksen käyttöönoton ohjaus ja neuvonta tulisi aluehallintovirastojen tehtäväksi, tarkoittaisi se merkittävää työmäärän lisäystä ja ohjauksen ja neuvonnan resurssitarvetta.

Täydennetään

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset kansalaisten asemaan

Kansalaisille ei aiheudu kustannuksia Omakanta-palvelusta tai terveydenhuollosta saatavasta EU:n koronatodistuksesta. Myös covid-19-rokotukset ovat väestölle maksuttomia.

Kansallisen covid-19-testausstrategian mukaan testauskapasiteetti kohdennetaan ensisijaisesti oireisten henkilöiden testaamiseen. Koronatodistuksen saamiseksi toteutettavia covid-19-testejä toteutettaisiin yksityisissä terveydenhuollon toimipaikoissa. Yksityiset palveluntuottajat voivat hinnoitella itse covid-19-testeistä perittävät maksut, ja testeistä perittävät hinnat ovat vaihdelleet palveluntuottajittain noin 98 eurosta 200 euroon. Covid-19-testistä perittävä maksu voi kotitalouden tulotasosta riippuen olla merkittävä ja vähentää näin rokottamattomien tai tautia sairastamattomien henkilöiden mahdollisuuksia osallistua tapahtumiin, joissa koronatodistus on

otettu käyttöön. Mahdollisuudet myös esimerkiksi viikoittaiseen harrastustoimintaan osallistumiseen testitodistusta käyttäen voisi osoittautua taloudellisesti mahdolliseksi.

Ehdotuksella voi olla myönteinen vaikutus myös väestön halukkuuteen ottaa koronarokotus.

EU:n koronatodistuksen lukemiseen tarvittava sovellus on ladattavissa toimijoiden käyttöön maksutta sovelluskaupasta. Lukijasovelluksen käyttö vaatii koronatodistuksen edellyttäjältä älypuhelimien käyttöä. Koronatodistuksen käyttöönotossa tarvitaan myös kansalaisten ja tilaisuuksien järjestäjien perehdytystä ja neuvontaa sekä passin käytön perusteista että teknisestä toteutuksesta. Terveysturvallisuuteen liittyvät kysymykset kuuluvat terveysturvaviranomaisille, mutta koronatodistuksen tekninen opastus on tarkoituksenmukaisinta tarjota käyttäjäorganisaatioita lähellä olevasta ja niiden toimintaa tuntevasta organisaatiosta. EU:n koronatodistuksen käyttöönoton perusteella on arvioitavissa, että eri osapuolilla tulee olemaan paljon kysymyksiä ja häiriötilanteita, joihin vastaamiseen ja selvittämiseen tarvitaan merkittävä määrä henkilöresursseja ja työkaluja. Käytön opastusta hoitavat tulee myös perehdyttää riittävän ajoissa passisovelluksen käyttöön ja ennakoitavissa oleviin kansalaisten kysymyksiin vastaamiseen.

Lapsivaikutukset

Covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseksi määrätyt rajoitukset ovat merkittävästi heikentäneet lasten mahdollisuuksia liikunta-, kulttuuri- ja muihin harrastuksiin sekä vapaa-ajan viettoon. Tällä on ollut kielteisiä vaikutuksia lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointiin. Perheissä muun muassa stressi ja mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet ja elintavat ovat heikentyneet. Lasten ja nuorten sosiaalipalveluissa työskentelevät ovat myös arvioineet lasten ja nuorten pahoinvoinnin sekä yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteen lisääntyneen.⁵⁶

Tutkimustiedon⁷ perusteella kaikenikäiset lapset ovat muiden ikäryhmien tapaan alttiita covid-19-taudille, mutta monet lapset sairastavat koronavirusinfektion hyvin lieväoireisena tai oireettomana. Alakouluikäiset lapset ja sitä nuoremmat vaikuttavat myös välittävän tautia eteenpäin harvemmin kuin vanhemmat lapset tai aikuiset. Lapsilla on myös todettu muita ikäryhmiä vähemmän tautiin liittyvää sairaalahoidon tarvetta.

⁵ Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen: Asiantuntija-arvio, kevät 2021. Terveysturvaviranomaisen ja hyvinvoinnin laitoksen. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-649-7>

⁶ Hastrup A, Pelkonen M, Varonen P (2021) Koronaepidemian vaikutukset lapsiperheiden sosiaalipalveluihin – pulmia ja ratkaisuehdotuksia. Tutkimuksesta tiiviisti 43/2021. Terveysturvaviranomaisen ja hyvinvoinnin laitoksen, Helsinki.

⁷ European Centre for Disease Prevention and Control. COVID-19 in children and the role of school settings in transmission - second update. 8 July 2021. Stockholm: ECDC; 2021.

Hallitus on pitänyt tärkeänä⁸, että covid-19-epidemian aikana asetettujen rajoitusten purkamisessa tavoitellaan ensisijaisesti lasten ja nuorten elämään ja arkeen liittyvien rajoitusten lieventämistä ja purkua. Sosiaali- ja terveysministeriö on korostanut lapset ja nuoret ensin -periaatteen konkretisoimista rajoitustoimien käytössä ohjauskirjeessään 17.8.2021 ja suositellut käyttämään lapsiin ja nuoriin kohdistuvia rajoitustoimia viimesijaisena toimenä, jos ne ovat välttämättömiä.

Koronatodistuksen käyttöönottolla olisi ehdotuksen mukaan mahdollista korvata yleisötilaisuuksiin ja tilojen käyttöön mahdollisesti kohdistuvia tiukempia rajoituksia. Siten koronatodistuksen käyttöönottolla voitaisiin edistää lasten mahdollisuutta osallistua normaalilla tavalla esimerkiksi liikunta- ja kulttuuritoimintaan, harrastuksiin ja vapaa-ajan palveluihin siinäkin tapauksessa, että niihin olisi muuten tarpeen edelleen kohdistaa rajoitustoimia.

Tällä hetkellä Suomessa covid-19-rokotteen voivat saada vain 12-vuotiaat ja tätä vanhemmat. Tästä syystä koronatodistusta voisi edellyttää vain 12-vuotiailta ja sitä vanhemmilta. Suomessa 12-15-vuotiaiden rokotukset alkoivat elokuussa ja ne ovat edenneet nopeasti. Ensimmäisen rokoteannoksen kyseessä olevasta ikäryhmästä on 5.9.2021 mennessä saanut 61,8 prosenttia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan kaikilla yli 12-vuotiailla on ollut mahdollisuus saada kaksi rokoteannosta loka-marraskuun 2021 vaihteeseen mennessä. Rokotusaikataulusta johtuen kaikilla yli 12-vuotiailla ei näin ollen ole ollut mahdollisuutta saada kahta rokoteannosta koronatodistuksen käyttöönottoa edeltävästi, mikäli ehdotettu sääntely tulisi voimaan ehdotetussa aikataulussa.

Alaikäinen voi itse päättää rokotteen ottamisesta, jos rokotteen antava terveydenhuollon ammattilainen arvioi, että lapsi tai nuori ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään rokotuksestaan. Tarkkaa ikärajaa itsenäiselle päätöksenteolle ei ole määritelty, vaan arvio tehdään tapauskohtaisesti. Jos nuori ei ole kykenevä itse päättämään koronarokotuksestaan, tai hän ei halua itse päättää siitä, rokotukseen tarvitaan huoltajan suostumus. Lapsilla on heidän ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden erilaiset tosiasialliset mahdollisuudet päättää itsenäisesti rokotuksen ottamisesta, ja lapsen rokotustodistuksen saamiseen voivat näin ollen vaikuttaa myös hänen huoltajansa näkemykset koronarokotteesta.

Koronarokotteen lisäksi alaikäisellä olisi mahdollisuus saada todistus negatiivisesta testituloksesta. Kuten edellä on todettu, testistä perittävä hinta voisi kuitenkin muodostua tosiasialliseksi esteeksi monissa perheissä hankkia koronatodistusta esimerkiksi viikoittaiseen harrastukseen menoa varten tai myös kertaluontoiseen tapahtumaan.

Vaikutukset kulttuuristen oikeuksien toteutumiseen

Covid-19-pandemian leviämisen ehkäisemiseksi toteutetut yleisötilaisuuksia ja tilojen käyttöä koskevat rajoitustoimet ovat olennaisesti supistaneet ihmisten mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään. Suuri osa kulttuuripalveluista ja –laitoksista on ollut rajoitustoimien vuoksi pitkiä jaksoja suljettuna tai toimintaa on jouduttu olennaisesti rajoittamaan. Ehdotetun sääntelyn mu-

⁸ Suuntaviivat covid-19-epidemiaan liittyvien rajoitustoimien ja –suositusten hallitulle purkamiselle. Hallituksen muistio 20.4.2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:42. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-650-1>

kaan sellaisiin kulttuuripalveluihin ja –laitoksiin, joissa edellytetään koronatodistusta, ei kohdistuisi yleisömäärää koskevia rajoitustoimia. Tämä mahdollistaisi kulttuuripalveluiden järjestämisen pääosin normaaliin tapaan.

Vaikutukset harrastustoimintaan

Asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön rajoitukset vaikuttavat osaltaan myös harrastustoimintaan. Tartuntatautilain 58 d §:n mukaiset lähikontaktin välttämistä koskevat rajoituspäätökset voivat toiminnan luonteesta riippuen rajoittaa harrastustoimintaa merkittävästikin. Tiettyjä korkean tartuntariskin toimintaan käytettäviä harrastustiloja on mahdollista myös sulkea kokonaan asiakkailta ja osallistujilta tartuntatautilain 58 g §:n nojalla. Ehdotuksen mukaan tällaisia rajoituspäätöksiä ei sovellettaisi sellaisiin tiloihin, joissa asiakkailta ja osallistujilta edellytetään koronatodistusta. Täten harrastustoimintaa olisi mahdollista järjestää pääosin normaalilla tavalla silloinkin, jos harrastustiloihin olisi muuten tarpeen kohdistaa rajoituksia.

Vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen

Vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin

Tapahtumiin ja asiakas- ja osallistujatiloihin liittyvä tartuntariski on oleellisesti riippuvainen kulloinkin vallitsevasta epidemiatilanteesta. Negatiivinen testitulokset ennen tapahtumaa ei täysin poista tartuntariskiä testaukseen liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi. Tuloksen luotettavuuteen vaikuttavat muun muassa näytteenoton ajoitus ja näytteenoton onnistuminen. Lisäksi hiltain sairastettu tauti tai saatu rokotussarja vähentää yksilön kannalta tartunnanriskiä oleellisesti. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole varmaa tietoa siitä, että mahdollisuus viruksen kantajuuteen ja sitä kautta tartuttavuuteen kokonaan poistuisi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on arvioinut ennakkotestaamisen tai rokotteen ottamisen vaikutusta tartunnan riskiin eri kokoisissa tapahtumissa ja erilaisen covid-19-taudin ilmaantuvuuden vallitessa. Valtakunnallinen 14 vuorokauden ilmaantuvuusluku 6.9.2021 oli 144/100 000. Tällaisessa epidemiatilanteessa järjestetyssä 100 henkilön tilaisuudessa olisi laskennallisesti noin 4,88-9,52 % todennäköisyys, että jollakin tapahtumaan saapuvista olisi covid-19-tartunta. Edellyttämällä osallistujilta ennakkotestiä 72 h ennen tapahtumaan osallistumista riski sille, että tapahtumaan osallistuisi covid-19-tartunnan saanut, olisi 3,68-7,23 % ja edelleen, mikäli osallistujilla olisi rokote, joka antaisi 80-prosenttisen suojan tautia vastaan, pienenee riski 1,00-1,98 %:iin.

Käytössä olevillakaan rajoitustoimenpiteillä tilojen sulkemista ja yleisötilaisuuksien kokonaan kieltämistä lukuun ottamatta ei ole täysin mahdollista estää tartuntoja. EU:n koronatodistuksen esittämiseen vaihtoehtona viranomaisen asettamille rajoituksille ei voida arvioida liittyvän epidemiologisesti merkittävää covid-19-tartuntojen leviämisen riskiä.

Vaikutukset tietosuojan toteutumiseen

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) mukaisen kansalaisen käyttöliittymän (ns. Omakanta) kautta annettavista koronatodistuksista on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (416/2021). Kyseissä asetuksessa ei säädetä todistusten käyttötarkoituksista. Tällä hetkellä todistuksen käyttötarkoituksesta on säädetty EU:n digitaalista koronatodistusta koskevassa EU-asetuksesta (953/2021), jonka perusteella käyttötarkoitus on lähinnä rajanylitystilanteet. EU:n digitaalista koronatodistusta koskevassa

EU-asetuksessa johdantokappaleen kohdassa 48 todetaan, että asetuksella vahvistetaan laillinen peruste tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa tarkoitettulle henkilötietojen käsittelylle, joka on tarpeen asetuksessa säädettyjen yhteentoimivien todistusten myöntämiseksi ja todentamiseksi. Samassa kohdassa todetaan myös, että jäsenvaltiot voivat käsitellä henkilötietoja muihin tarkoituksiin, jos oikeusperusteesta tällaisten tietojen käsittelylle muihin tarkoituksiin, myös asiaan liittyvistä säilytysajoista, säädetään kansallisessa lainsäädännössä, jossa on noudatettava unionin tietosuojalainsäädäntöä sekä vaikutavuus-, tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteita, ja siihen olisi sisällyttävä säännöksiä, joissa täsmennetään käsittelyn laajuus, sen erityinen tarkoitus, niiden tahojen ryhmät, jotka voivat todentaa todistuksen, sekä asiaankuuluvat suojatoimet syrjinnän ja väärinkäytösten estämiseksi, rekisteröityjen oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat riskit huomioon ottaen.

EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämisedellytyksessä on kyse henkilön terveydentilaan liittyvästä tiedosta. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan terveydentilaa koskeva tieto kuuluu erityisiin henkilötietoryhmiin, joiden käsittely on kielletty (9 artikla 1 kohta). Käsittely on kuitenkin sallittu, jos jokin 9 artiklan 2 kohdan alakohdista toteutuu.

Käsittely on esimerkiksi sallittua, jos henkilö on antanut nimenomaisen suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn. Suostumuksen on oltava aito ja vapaaehtoinen, peruutettavissa ja todennettavissa (7 artikla). Vapaaehtoisuutta arvioidessa on otettava huomioon, onko palvelun tarjoamisen tai muun sopimuksen täytäntöönpanon ehdoksi asetettu suostumus sellaisten henkilötietojen käsittelyyn, jotka eivät ole tarpeen kyseisen sopimuksen täytäntöönpanoa varten (7 artikla 4 kohta).

On erikseen kuitenkin syytä arvioida, voiko terveydentilaan liittyvän tiedon esittäminen olla tarpeen johonkin tiettyyn tapahtumaan osallistuttaessa tai tilaan mentäessä, tai onko suostumus koskaan vapaaehtoinen, jos ihmisellä ei ole todellista vaihtoehtoa eli hän ei pääse tilaisuuteen tai tilaan ilman todistusta. Edellä mainittuun vaikuttaa täten myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvio siitä, voiko EU:n digitaalisen koronatodistuksen edellyttäminen olla terveysturvallisuutta lisäävä toimenpide kuten edellä jaksossa kolme todetaan.

Säädettyä todistuksen edellyttämisestä tilaisuuteen tai tilaan mentäessä tulee lisäksi säätää henkilötietojen käsittelystä eli esimerkiksi siitä, kenellä on oikeus tarkastaa koronatodistus. Henkilötietoja ei olisi tarve tallentaa, vaan henkilö esittäisi koronatodistuksen omalta mobiililaitteeltaan tai paperilla. Henkilötietojen käsittelylle tulisi kuitenkin olla tietosuoja-asetuksen 6 ja 9 artiklan mukainen käsittelyperuste. Henkilötietoja käsittelee ei-välttämättömissä/ei-lakisääteisissä palveluissa yksityinen toimija. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen edellyttämät vaatimukset suostumukselle, ja toisaalta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön liittyen suostumuksen käyttöön perusoikeuksiin puuttumisen oikeutusperusteena, on epätodennäköistä, että suostumus voisi toimia käsittelyperusteena. Käsittely voisi sen sijaan perustua tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan ja erityisten henkilötietoryhmien osalta 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan tai i alakohtaan.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan i alakohdan mukaan tietojen käsittely on sallittua, kun se on tarpeen kansanterveyteen liittyvän yleisen edun vuoksi, kuten vakavilta rajat ylittäviltä terveysuhkilta suojautumiseksi. Toiminnanharjoittajan suorittaman tarkastuksen yhteydessä tapahtuva terveystietojen käsittely voidaan perustaa tähän yleisen tietosuoja-asetuksen kohtaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 52 perustelukappaleessa mainitaan yhtenä perusteena terveystietojen käsittelylle tartuntatautien ja muiden vakavien terveysuhkien estäminen

tai hallitseminen. Yleisen tietosuojasetuksen mukaan jäsenvaltion lainsäädännön on myös täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Lisäksi tällaisessa kansallisessa lainsäädännössä tulisi säätää asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Näihin kysymyksiin vaikuttaa myös se, miten koronatodistuksen tarkastaminen teknisesti toteutetaan, esimerkiksi näkykö tarkastamisen yhteydessä tieto siitä, millä perusteella todistus on annettu. Lukusovellus näyttäisi sen käyttäjälle ainoastaan tiedon siitä, täyttääkö näytetty todistus 58 i §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset.

Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

Koronatodistuksen mahdollistamisella ei tunnisteta olennaisia vaikutuksia työelämään, sillä todistuksen esittämisedellytys ei koskisi työntekijöitä eli siltä osin uudistus ei vaikuta suoraan työelämään.

Oletettavasti koronatodistuksen esittämisedellytys lisääisi palveluiden käyttöä, eli sillä voitaisiin arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen. Soveltamalla vastaavaa enimmäispotentiaaliarviointia kuin jaksossa 4.2.1 voidaan työllisyysvaikutuksen enimmäispotentiaaliksi katsoa arviolta 2 000–4 000 henkeä kokoaikaiseksi muunnettuna. Heidän osaltaan työllistyminen voisi mahdollisesti tapahtua joitain kuukausia aikaisemmin kuin tilanteessa, jossa koronatodistusta ei otettaisi käyttöön. Esityksellä ei siis katsota olevan merkittävää pitkän aikavälin työllisyysvaikutusta, sillä koronatodistuksen käytöstä oletusarvoisesti joka tapauksessa luovutaan ennen pitkää. Vuositasolla tarkasteltuna myös väliaikainen työllisyysvaikutus jäänee melko pieneksi. Mikäli esitys mahdollistaa joidenkin työllistymisen, on sillä luonnollisesti myönteisiä vaikutuksia palkansaajien tuloihin.

Koronarajoitukset ovat vaikuttaneet erityisen paljon kulttuurialan freelancereiden työskentely- ja ansaintamahdollisuuksiin, kun esityksiä on jouduttu perumaan ja ohjelmistoa supistamaan. Freelancereiden osuus kulttuurialalla työskentelevistä on jo pitkään ollut kasvussa. Esimerkiksi Näyttelijäliiton työikäisistä jäsenistä jo noin 80 prosenttia on freelancereita. Koronatodistus edesauttaa osaltaan sitä, että kulttuurialalla päästään palaamaan pääosin normaaliin toimintaan, jolloin myös freelancereiden työskentely- ja ansaintamahdollisuudet palautunevat vähitellen normaalille tasolle.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmistelussa on arvioitu vaihtoisia keinoja yhteiskunnan ja sen eri toimintojen avaamiselle terveysturvallisuus huomioiden. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa nykyistä laajemmin tilaisuuksien järjestäminen ja lisätä toiminnanharjoittajien mahdollisuuksia avata ja laajentaa toimintaansa. Tavoitteena on lisätä asiakkaiden ja osallistujien mahdollisuuksia käyttää palveluita ja osallistua tilaisuuksiin, joihin tällä hetkellä kohdistuu rajoituksia.

Rokotekattavuuden lisääntyessä rajoitusten välttämättömyys vähenee ja ne tulee poistaa. Huomioiden kuitenkin epidemian kehittymiseen liittyvät epävarmuudet ja tarve edistää yhteiskunnan terveysturvallista avaamista jo ennen tarvittavan rokotekattavuuden saavuttamista, ko-

ronatodistuksen käyttöönottoa pidetään tarpeellisena. Koronatodistus toimisi välivaiheen ratkaisuna ennen rajoitusten purkamista kokonaan ja yhteiskunnan täydellistä avaamista. Vaikka koronatodistuksen käyttöaika jäisi lyhyeksi, sen merkitys olisi merkittävä erityisesti aloille, jotka ovat eniten kärsineet rajoitustoimista.

Valmistelun kuluessa on arvioitu, voisivatko toimijat ottaa koronatodistuksen käyttöön ilman sitä koskevaa nimenomaista säännöstä. Kyse olisi tällöin eräänlaisesta itsesääntelyjärjestelmästä, jossa yritykset soveltaisivat koronatodistusta itse luomiensa sääntöjen puitteissa ja edellyttäisivät sitä esimerkiksi osana sopimus- ja lippuehtojaan. Kyseessä olisi tiettyjen reunaehtojen vallitessa sallittuun asiakasvalintaan perustuva järjestelmä. Valmistelussa on kuitenkin todettu, että tämänkaltaisen järjestelmään liittyisi merkittäviä epävarmuuksia esimerkiksi yhdenvertaisuus- ja perusoikeuskysymysten osalta erityisesti aluehallintovirastojen toiminnan näkökulmasta. Lisäksi ratkaisusta aiheutuisi toiminnanharjoittajalle oikeudellista epävarmuutta, koska koronatodistusta koskevan vaatimuksen suhdetta rajoituspäätöksiin ei olisi ratkaistu etukäteen. Siten koronatodistuksen käyttöönoton katsotaan edellyttävän lainsäädäntöperustaa.

Valmistelussa on arvioitu vaihtoehtoa, jossa koronatodistuksen käyttö säädettäisiin pakolliseksi erikseen määritellyissä yleisötilaisuuksissa ja asiakastiloissa. Koronatodistus voisi toimia uudenaikaisena terveysturvallisuusvaatimuksena. Koronatodistusta koskevan valmistelun lähtökohdaksi on kuitenkin pidetty sitä, että koronatodistus olisi vaihtoehto olemassa oleville rajoituksille. Rajoitukset kohdistuvat laajasti eri sektoreihin ja erilaisiin toiminnanharjoittajiin, joiden toimintaan koronatodistuksen käyttöpakko vaikuttaisi eri tavoin. Pakollisten käyttökohteiden määrittely lainsäädännössä olisi haastavaa ja vaatisi eri toimintojen riskien tarkkaa arviointia. Nämä seikat huomioiden arvioissa päädyttiin vapaaehtoisuuteen eli siihen, että toiminnanharjoittajalla on mahdollisuus valita oman toimintansa tarpeet huomioiden, ottaako koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöönsä vai noudattaako voimassa olevia tartuntatautiviranomaisten päätöksiä.

Lisäksi arvioitiin vaihtoehtoa, jossa rajoitusten purkamiseen pyrittäisiin rokotekattavuuden lisäämisellä sääntelyn keinoin. Rokotuksen säätäminen pakolliseksi olisi merkittävä puuttuminen ihmisen perus- ja ihmisoikeuksiin, etenkin hänen henkilökohtaiseen koskemattomuuteensa. Covid-19-rokotteen säätäminen pakolliseksi edellyttäisi erittäin voimakkaita lääketieteellisiä ja epidemiologisia perusteita asialle. Rokotuksen säätämisen pakollisuutta pohdittaessa tulisi ottaa huomioon myös Suomea velvoittava Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla tehty yleissopimus, jonka mukaan kaikki terveyteen kohdistuva toimenpide voidaan suorittaa vain, jos kyseinen henkilö on antanut suostumuksensa vapaasta tahdostaan ja tietoisena kaikista asiaan vaikuttavista seikoista. STM:n näkemyksen mukaan nykyisessä covid-19-epidemiatilanteessa ei toistaiseksi ole riittävän painavia perusteita sille, että covid-19-rokote määrättäisiin pakolliseksi (eihän ole?).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää järjestettäväksi pakollinen rokotus, jos kattava rokkottaminen on välttämätöntä väestön tai sen osan hengelle ja terveydelle vakavaa vahinkoa aiheuttavan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Pakollinen rokotus voidaan rajoittaa myös tiettyyn väestön osaan, ryhmään tai ikäluokkaan.

Lisäksi koronatodistuksen käyttöönoton vaikutuksia arvioitaessa on pohdittu sitä, tulisiko koronatodistuksen esittämisen koskea työntekijöitä erityisesti tilanteissa, joissa sitä edellytetään tapahtumaan tai tilaisuuteen osallistuvilta asiakkailta. Valmistelussa on todettu, että koronatodistuksen käytön ulottaminen työelämään edellyttäisi lainsäädännön muuttamista. Tarkastelta-

vaksi tulisi useampi työoikeudellinen säädös, minkä lisäksi olisi selvitettävä työelämän tietosuojaa koskevat asiat. Valmisteluun liittyy myös merkittäviä työsuhteita koskevia perusoikeuskysymyksiä. Ottaen huomioon edellä mainitut seikat ja se, että työoikeudelliset lait valmistellaan kolmikantaisesti, ei koronatodistuksiin liittyviä työoikeudellisia kysymyksiä ole kyetty ratkaisemaan koronatodistussääntelyn valmistelulle asetetussa määräajassa.

Teknisen toteutuksen vaihtoehdot

Koronatodistuksen teknisessä toteutuksessa on todettu kaksi vaihtoehtoa 1) EU-todistuksen käyttö ja 2) erillinen kansallinen todistus

EU-todistusta voitaisi käyttää myös muuhun kuin matkustuskäyttöön. Tässä vaihtoehdossa todistus itsessään säilyy samana ja samoin taustalla oleva varmennejärjestelmä. Koska tämä todistus sisältää myös terveystietoja, tehdään lukusovelluksesta julkiseen käyttöön tarkoitettu versio, joka ei näytä todistuksessa olevia terveystietoja vaan ainoastaan vihreän tai punaisen liikennevalon. Henkilön näyttäessä todistusta riittää pelkkä QR-koodi, eli henkilön ei tarvitse näyttää koko todistusta. Tässä vaihtoehdossa riskinä on se, että joku taho käyttää tarjottavan lukusovelluksen sijasta jonkin toisen EU-maan vastaavaa sovellusta ja sitä kautta näkee todistuksessa olevaa terveystietoa. Vaihtoehdon etuna on se, että se on toteutettavissa nopeassa aikataulussa.

Erillinen kansallinen todistus olisi muodoltaan samalainen kuin EU-todistus, mutta se ei sisällä terveystietoa. Tällainen todistus sisältäisi henkilötiedon lisäksi vain tiedon siitä, onko pääsy sallittu vai ei. Todistuksessa on EU-todistusta vastaava sähköisesti allekirjoitettu QR-koodi, joka ei kuitenkaan sisällä mitään ylimääräistä tietoa. Tässä vaihtoehdossa minimoidaan todistuksen tietosisältö, mutta haittana on toteutuksen monimutkaisuus ja aikataulu. Tässä tapauksessa todistuksen voimassaolo päätetään todistusta kirjoitettaessa ja sen voimassaolon hallinta on vaikeaa.

Tässä esityksessä esitetään valittavaksi vaihtoehto 1.

Tietosuojan osalta vaihtoehtojen ero arvioidaan vähäiseksi. Henkilö voi käyttää pelkkää paperilla olevaa QR-koodia, jolloin todistuksessa itsessään ei ole mitään ilman sovellusta luettavia tietoja. Terveystietojen paljastuminen vaihtoehdossa 1 edellyttää, että todistuksen lukija tarkoituksellisesti hakee käyttöönsä jonkin toisen maan sovelluksen. Tämä on huomattavissa lukutilanteissa. Toisaalta vaihtoehdossa 2 taustalla olevia terveystietoja on mahdollista päätellä todistuksen voimassaoloajasta, joka riippuu todistuksen tyypistä.

Teknisenä toteutuksena vaihtoehto 1 on mahdollista toteuttaa pelkästään lukusovellusta muuttamalla ja tämä ratkaisu voitaisi ottaa käyttöön syyskuussa 2021. Vaihtoehdossa 2 lukusovellukseen on tehtävä suurempia muutoksia uuden QR-koodin lukemiseksi. Todistuksen kirjoittamisen yhteyteen on luotava menettely, jonka avulla päätellään todistuksen voimassaolo. Nyt käytössä olevan päättelyn lisäksi on suunniteltava ja toteutettava todistuksen voimassaoloaikaan liittyvä päättely. Lisäksi varmennejärjestelmään on lisättävä uusi allekirjoitusavain.

Tehtyyn esitykseen vaikuttaa lisäksi se, että EU-koronatodistuksia on tähän mennessä haettu yli miljoona kappaletta, jolloin tämä todistus on käyttäjille jo tuttu. EU-todistus on joka tapauksessa hyväksyttävä myös tässä käytössä EU-asetuksen perusteella. Todennäköisesti henkilöt eivät halua käyttää useita erilaisia todistuksia. Kaksi erilaista todistusta aiheuttaa vaikeuksia myös viestinnässä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Ehdotettu sääntely on monilta osin merkityksellistä Euroopan unionin lainsäädännön kannalta.

Tietosuoja-asetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä tietosuoja-asetus tuli voimaan 5 päivänä toukokuuta 2016. Tietosuoja-asetuksella kumottiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY yksiköiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (jäljempänä henkilötiedodirektiivi).

Tietosuoja-asetuksen soveltaminen alkoi 25 päivänä toukokuuta 2018. Tietosuoja-asetusta täydentävä tietosuojalaki (1050/2018) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Tietosuoja-asetusta sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn.

Tietosuoja-asetus on EU:n jäsenvaltioissa suoraan sovellettava säädös. Eräät tietosuoja-asetuksen säännökset kuitenkin mahdollistavat kansallisen liikkumavaran, jonka puitteissa voidaan antaa kansallisessa laissa täydentäviä tai tarkempia säännöksiä. Tietosuoja-asetuksen sallima kansallinen liikkumavara koskee erityisesti julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyä, mutta jossain määrin myös yksityisen sektorin henkilötietojen käsittelyä. Kansallinen liikkumavara ei eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta velvoita jäsenvaltioita säätämään tietosuoja-asetusta täydentävää tai täsmentävää kansallista lainsäädäntöä, vaan asiasta päättäminen on jätetty kansallisen lainsäätäjän harkintaan. Ottaen huomioon, että tietosuoja-asetus on suoraan sovellettava säädös, kansallista liikkumavaraa olisi käytettävä rajoitetusti. Perustuslakivaliokunta on ottanut asiaan nimenomaisesti kantaa käsitellessään tietosuoja-asetusta täydentävää tietosuojalakia ja rikosasioiden tietosuojalakia, ja on todennut, että henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla, ja että erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi. (Ks. tarkemmin jakso 3.2 sekä PeVL 14/2018 vp, s. 4—5 ja PeVL 26/2018 vp, s. 2—3). Lainsäädännön on myös täytettävä tietosuoja-asetuksen mukaisesti yleisen edun mukainen tavoite ja on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Sääntelyliikkumavaraa voidaan ensinnäkin käyttää, kun henkilötietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtaan, eli silloin, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi, tai kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa. Tarkentava lainsäädäntö voi näissä tapauksissa sisältää erityisiä säännöksiä tietosuoja-asetuksen säännösten soveltamisen mukauttamiseksi, muun muassa käsittelyn lainmukaisuutta koskevia edellytyksiä, käsiteltävien tietojen tyyppiä, rekisteröityjä, säilytysaikoja, käyttötarkoitussidonnaisuutta ja käsittelytoimia koskevia säännöksiä. Jäsenvaltion lainsäädännön on 6 artiklan mukaan täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen suoran sovellettavuuden sekä perustuslakivaliokunnan lailla säätämistä koskeva viimeaikainen tulkintakäytäntö (ks. erityisesti PeVL 14/2018 vp) erityissääntely tulisi rajoittaa vain välttämättömiin.

Kansallista sääntelyliikkumavaraa sisältyy myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyn osalta tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan b, g, h, i ja j alakohtaan sekä 4 kohtaan. Artiklan 2 kohdan osalta sovellettavaksi tulee oikeusministeriön hallinnonalalla useimmiten g alakohta, eli kansallinen käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Lisäksi edellytetään, että käsittely on oikeasuhteista tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

5.3 Kansainvälinen vertailu

Koronatodistuksen esittämisedellytys tai siihen rinnastuva järjestelmä on otettu käyttöön useissa maissa kuten Tanskassa, Virossa, Norjassa Saksassa, Hollannissa ja Ranskassa. Maiden erilaisten oikeusjärjestelmien takia koronatodistuksen soveltamisala vaihtelee maittain ja osittain myös alueittain. Esimerkiksi Ranskassa ja Alankomaissa koronatodistuksesta säädetään valtakunnallisesti, mutta Saksassa sen käyttö vaihtelee osavaltioittain. Suuria eroja on myöskin siinä, mahdollistavatko perusoikeusnäkökulmat koronatodistuksen säätämisen pakolliseksi esimerkiksi julkisissa palveluissa tai liikenteessä, vai voidaanko todistuksen soveltamisala rajata koskemaan vain yksityisiä palveluita.

Koronatodistuksen käyttötarkoitukset vaihtelevat suuresti riippuen muun muassa maan rokotuskattavuudesta, tautitilanteesta, muista rajoitustoimista ja muusta lainsäädännöstä. Joissain maissa, kuten Ranskassa, koronarokote on pakollinen tietyille ammattiryhmille. Koronatodistuksen käyttöä on eri maissa lisätty ja vähennetty tautitilanteen vaatimusten mukaan. Koronatodistusta on hyödynnetty välivaiheena yhteiskunnan ja palveluiden avaamisessa tilanteessa, jossa rajoituksia ei ole mahdollista vielä kokonaan poistaa. Koronatodistuksen avulla on myös joissain maissa pyritty nostamaan rokotuskattavuutta.

Merkittävää vaihtelua maiden välillä on siinä, minkä ikäisiin henkilöihin koronatodistuksen käyttöönotto on kohdistunut. Yleisenä trendinä on kuitenkin havaittavissa, että koronatodistuksen ikärajaa alennetaan rokotuskattavuuden lisääntyessä. Esimerkiksi Ranskassa terveystieteiden edellytetään 12 vuotta täyttäneiltä lapsilta. Alankomaissa koronatodistuksen esittämisvelvollisuus ei koske alle 13 vuotiaita ja sitä nuoremmat saavat osallistua tapahtumiin esittämättä koronatodistusta. Alankomaissa 6-12 vuotiaita kuitenkin suositellaan käymään koronatestissä ennen tapahtumiin osallistumista. Koska useissa maissa koronatodistuksen käyttöönotossa on hyödynnetty EU:n koronatodistusta, on koronatodistuksen ikärajaksi asetettu 12 vuotta. Ääripäätä edustaa Israel, joka on alentanut koronatodistuksen ikärajaa 3 vuotta täyttäneisiin lapsiin, kun aiemmin todistusta edellytettiin 12 vuotta täyttäneiltä.

Koronatodistuksen saaminen edellyttää tavallisesti yhtä tai kahta rokoteannosta, negatiivista testitulosta tai sairastettua tautia. Vaihtelua on erityisesti negatiivisen testituloksen saamisen ja sairastetun taudin aikarajoissa. Koronatodistus on tyypillisesti otettu käyttöön mobiilisovellusten avulla, josta yritykset tarkastavat sen oikeellisuuden.

Koronatodistusta sovelletaan esimerkiksi Tanskassa ja Virossa, joita tarkastellaan tässä esimerkinnomaisesti. Molemmista maista koronatodistusta on hyödynnetty yhteiskunnan ja palveluiden avaamisessa, ja todistuksen käytännön toteutusmekanismit ovat olleet pitkälti samantyyppiset. Tanskassa koronatodistusta on edellytetty 16 vuotta täyttäneiltä erilaisissa palveluissa,

kuten museoissa ja ravintoloiden sisätiloissa, ja suurissa tapahtumissa. Tanskassa on pyritty korostamaan normaalin arjen merkitystä lapsille, joten rajoitukset eivät ole koskeneet lapsia. 12 vuotta täyttäneiltä on kuitenkin edellytetty kasvomaskin käyttöä ja koronatestaus oppilaitoksissa on ollut lähes päivittäistä. Käytössä on ollut EU:n digitaalinen koronatodistus ja koronatodistus, jotka on yhdistetty yhteen mobiilisovellukseen. Tarvittaessa myös fyysisen todistuksen esittäminen on ollut mahdollista. Tanskassa koronatodistus on toiminut siirtymätyökaluna, jonka avulla rajoituksesta kärsivät toimialat ovat päässeet harjoittamaan liiketoimintaansa vähemmän rajoitetusti. Koronatodistuksen käyttöönoton ohella Tanskassa on saavutettu korkea rokotuskattavuus. Tanska on siten päättänyt luopua koronarajoituksista 10.9. alkaen ja näin olen myös koronatodistuksen käytöstä.

Virossa koronatodistus otettiin käyttöön elokuussa 2021 ja sen käyttöä on laajennettu asteittain tautitilanteen pahentuessa. Alkuun koronatodistusta edellytettiin 18 vuotta täyttäneiltä, kun osallistujamäärä ylitti tietyn rajan ulko- tai sisätapahtumissa. Viron hallitus hyväksyi kuitenkin elokuun lopussa periaatepäätöksen, jonka mukaan koronatodistuksen käyttöä laajennettiin koskemaan esimerkiksi erilaisiin kulttuuri- ja virkistystiloihin sekä ravintoloihin. Myös osallistujamäärää koskevista rajauksista luovuttiin ja koronatodistusvaatimus koskee kaikkia asiakkaita riippumatta osallistujamäärästä. Koronapassin ohella 12 vuotta täyttäneiden tulee käyttää maskia julkisessa liikenteessä ja julkisissa sisätiloissa kuten kauppakeskuksissa, joissa koronatodistusta ei tarkasteta.

Varsinaista tutkimusnäyttöä koronatodistuksen toimivuudesta ei vielä tässä vaiheessa ole. Yleisellä tasolla voidaan kuitenkin todeta, että joissain maissa koronatodistuksen käyttöönotto on saanut vastustusta. Toisaalta on havaittavissa, että sellaisissa maissa, joissa pandemia on aiheuttanut paljon tuhoa, on koronatodistus otettu hyvin vastaan.

6 Lausuntopalaute

Esityksestä järjestettiin kuulemistilaisuus 10.9.2021. Kuulemistilaisuuteen osallistuivat...

Esitysluonnoksesta varattiin myös mahdollisuus lausunnon antamiseen hyvin lyhyellä lausuntopyyntöajalla. Lausunnon antoivat...

7 Säännöskohtaiset perustelut

58 i §. *EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallinen käyttö.* Pykälässä säädettäisiin EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallisesta käytöstä. Sääntely mahdollistaisi toiminnanharjoittajalle vaihtoehdon kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavan viranomaisen tai aluehallintoviraston 58 §:n, 58 a §:n ja 58 d §:n nojalla tekemässä päätöksessä edellytetyille rajoitustoimpiteille. Toiminnanharjoittajalla ei olisi velvoitetta ottaa todistuksen esittämisestä käyttöön, vaan sääntely perustuisi vapaaehtoisuuteen. Jos toiminnanharjoittaja ei edellyttäisi toiminnassaan koronatodistuksen esittämistä, sen toimintaa koskisivat kulloinkin voimassa olevat kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavan viranomaisen tai aluehallintoviraston päätöksessä määrätty velvoitteet.

Mahdollisuudesta edellyttää koronatodistusta säädettäisiin ennen kaikkea oikeusvarmuussyistä. Sääntely mahdollistaisi todistuksen esittämisvelvoitteen asettamisen ainakin säännöksessä mainituissa tilanteissa. Säännöksestä ei tulisi voida johtaa kieltoa toiminnanharjoittajan omalla riskillä edellyttää covid-19-epidemian leviämisen estämiseen tähtäviä terveysturvallisuustoimia sallitun asiakasvalinnan puitteissa.

Toiminnanharjoittajalle säädetyllä mahdollisuudella todistuksen käytöstä ei olisi vaikutusta siihen alkuperäiseen päätökseen, jossa päätetään edellä mainittujen säännösten mukaisten rajoitusten asettamisesta ja voimassaolosta. Rajoitusten välttämättömyyttä olisi edelleen arvioitava erikseen niin, että mahdollisuus todistuksen käyttämiseen ei vaikuta välttämättömyysarvioon.

Kuten säännöksen sanamuodosta ilmenee, todistuksen esittämistä saisi edellyttää asiakkailta ja toimintaan osallistuvilta henkilöiltä, kuten harrastustoiminnan osallistujilta. Työnantaja ei tämän säännöksen nojalla saisi edellyttää todistuksen esittämistä työntekijältä, vaan työpaikkojen ja asiakastyössä olevien työntekijöiden terveysturvallisuudesta tulisi huolehtia muiden voimassa olevien säännösten ja käytäntöjen mukaisesti.

Tartuntatautilain 58 a §:ssä ja 58 c §:ssä säädetyt yleiset hygieniat ja muut vaatimukset olisivat voimassa riippumatta siitä, edellyttäisikö toiminnanharjoittaja EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä vai ei.

Pykälän *1 momentin* mukaan toiminnanharjoittaja saisi toiminnassaan edellyttää EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä 12-vuotiaalta tai sitä vanhemmalta asiakkaalta ja toimintaan osallistuvilta, jos sen toimintaan sillä hetkellä kohdistuu lain 58, 58 a tai 58 d §:n mukainen viranomaispäätös. Sisällöllisesti kyse olisi sen osoittamisesta, että henkilö on saanut täyden rokotussarjan 14 vuorokautta aiemmin, negatiivisen koronatestituloksen enintään 72 tuntia aiemmin tai sairastanut taudin enintään kuusi kuukautta aiemmin. Jos toiminnanharjoittaja olisi ottanut todistuksen esittämisvelvoitteen käyttöön, se ei saisi päästää tilaisuuteen tai tilaan asiakasta tai toimintaan osallistuvaa ilman todistusta lukuun ottamatta alle 12-vuotiasta lasta, jota todistuksen esittämisvelvoite ei koskisi. Tällä varmistettaisiin, että kaikilla asiakkailla ja osallistujilla tosiasiallisesti olisi voimassa oleva koronatodistus, jolloin tilaisuus tai tilan käyttö olisi mahdollista järjestää terveysturvallisesti ilman, että siihen olisi tarve kohdistaa muita tartuntatautilaissa säädettyjä rajoitustoimenpiteitä.

Pykälän *2 momentin* mukaan lain 58 §:ssä tarkoitettussa covid-19-taudin leviämisen estämiseksi tehdyssä päätöksessä asetetut velvoitteet ja rajoitukset eivät koskisi yleisötilaisuuksia, jos asiakkailta ja osallistujilta velvoitteille ja rajoituksille vaihtoehtoisena terveysturvallisuustoimena edellytettäisiin EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä tilaisuuteen osallistumisen ehtona. Jos tilaisuuden järjestäminen olisi kielletty kokonaan, vaihtoehtoisen todistuksen esittämisedellytyksen käyttäminen tilaisuuden järjestämiseksi ei olisi sallittua. Näin voitaisiin osaltaan varmistaa se, että viranomaisilla on jatkossakin käytettävissään tehokkaat keinot epidemian leviämisen estämiseksi tilanteen niin vaatiessa. Yleiset kokoukset olisivat esitetyn säännöksen soveltamisalan ulkopuolella.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, ettei lain 58 a §:ssä tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa asetetut velvollisuudet koskisi ravitsemistoimintaa, jos asiakkailta edellytettäisiin vaihtoehtoisena terveysturvallisuustoimena EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä ravitsemisliikkeeseen pääsyn ehtona.

Pykälän *4 momentin* mukaan lain 58 d §:ssä tarkoitetussa päätöksessä asetetut velvollisuudet eivät koskisi säännöksessä lueteltuja tiloja, jos velvoitteille ja rajoituksille vaihtoehtoisena terveysturvallisuustoimena edellytettäisiin EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä tilaan pääsyn ehtona. Tällaisia tiloja, joissa koronatodistusta voisi edellyttää, olisivat yleisötilaisuuksiin käytettävät sisä- ja ulkotilat, kuntosalit ja muut urheiluun tai liikuntaan käytettävät sisäliikuntatilat, yleiset saunat sekä uimahallien, maauimaloiden ja kylpylöiden allastilat sekä niiden välittömässä yhteydessä tai läheisyydessä olevat pukuhuonetilat, tanssipaikat sekä kuorolaulutoimintaan, harrastajateatteriin tai muuhun vastaavaan ryhmäharrastustoimintaan käytettävät tilat, huvi- ja teemapuistot, tivolit, eläintarhojen sisätilat, sisäleikkipuistot ja sisäleikkipaikat sekä museot, näyttelytilat ja muut vastaavat kulttuuritilat, kuten esimerkiksi taidegalleriat. Todistuksen esittämisestä ei saisi estää kenenkään oikeutta lakisääteisiin tai välttämättömiin palveluihin, vaan kyse olisi tilaisuuksista ja tiloista, joita ihmiset käyttävät vapaa-aikanaan virkistystarkoituksessa. Todistuksen esittämisestä ei myöskään saisi estää pääsyä sellaisiin paikkoihin, joiden voidaan katsoa olevan tavanomaisen elämän tai lakisääteisten oikeuksien ja palveluiden nauttimisen kannalta välttämättömiä tai olennaisia. Kuten säännöksen sanamuodosta ilmenee, todistusta ei siis saisi edellyttää esimerkiksi apteekkeissa, vähittäiskaupoissa, posteissa, huoltoasemilla tai kirjastoissa. Lisäksi tällaisia lakisääteisiä tai välttämättömiä palveluja olisivat kaikki viranomaispalvelut ja yksityisen hoitamat julkiset hallintotehtävät. Koronatodistuksen esittämistä ei voisi myöskään edellyttää edellä mainittuihin välttämättömiin tai lakisääteisiin palveluihin pääsemiseksi tarpeellisissa liikennevälineissä. Tällaisissa tiloissa noudatettaisiin siis mahdollisesti voimassa olevaa viranomaisen 58, 58 a, 58 d tai 58 f §:n nojalla tekemää päätöstä.

Pykälän *5 momentin* mukaan toiminnanharjoittajan olisi kirjattava lain 58 h §:ssä tarkoitettuun suunnitelmaan tieto siitä, että se edellyttää 1 momentissa säädetyn todistuksen esittämistä asiakkailta ja toimintaan osallistuvilta. Toiminnan ja näin ollen myös koronatodistuksen käytön valvonnasta säädetään 59 a §:ssä.

Pykälän *6 momentin* mukaan valtioneuvoston asetuksella voisi säätää rajoituksista osittain tai kokonaan mahdollisuuteen edellyttää koronatodistuksen esittämistä. Kyse olisi poikkeuksellisesta tilanteesta, jossa tapahtuisi covid-19 rokotushjelman vaikuttavuuden yllättävä, nopeasti kehittyvä ja erittäin merkittävä heikentyminen, johon ei voitaisi puuttua tai joka ei olisi riippuvainen ihmisten omasta valinnasta rokotusten ottamiseen. Lisäedellytyksenä olisi niin vakava terveydenhuollon ylikuormittuminen, että väestön terveys ja henki laajasti vaarantuisi. Kynnys valtioneuvoston asetuksen antamiseen olisi korkea ja säännöksen sanamuodon mukaan tulisi olla ilmeistä, ettei todistuksen esittämisvelvoitteella saavutettaisi hyväksyttävästi vastaavalla tavalla samaa lopputulosta kuin vaihtoehtoisin rajoitustoimenpitein, vaan nimenomaan rajoitustoimenpiteiden asettamisen tulisi olla se keino, jolla epidemian leviämistä estettäisiin. Valtioneuvoston asetuksen voisi antaa, jos 1 momentissa säädetyn todistuksen edellyttämismahdollisuudesta olisi välttämätöntä poiketa.

58 j §. *Oikeus käsitellä EU:n digitaalisen koronatodistuksen tietoja.* Koronatodistuksen tarkastamisen yhteydessä käsiteltäisiin myös terveyttä koskevia tietoja. Niitä pidetään yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklassa tarkoitettuina erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvina tietoina, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kielletty. Tällaisten tietojen käsittely on sallittua vain, jos käsittelylle on asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisen yleisen käsittelyperusteen lisäksi jokin 9

artiklan 2 kohdassa tarkoitettu erityinen käsittelyperuste. Toiminnanharjoittajan, sen palveluksessa olevan tai tehtävää hoitavan oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan sekä 9 artiklan 2 kohdan i alakohdan. Pykälän säännöksillä, jotka koskevat henkilötietojen tarkastamista, kieltä rekisteröidä, tallentaa tai käsitellä henkilötietoja muussa kuin tässä laissa säädetystä tarkoituksesta, mukautettaisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti tietosuoja-asetuksen soveltamista siltä osin kuin on kyse henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä menettelyistä. Pykälän säännökset tarkastusoikeuteen liittyvistä suojaustoimista vastaisivat, mitä tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan i alakohdassa edellytetään asianmukaisten ja erityisten toimenpiteiden säätämistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Edelleen ehdotettu sääntely vastaisi, mitä EU:n digitaalisen koronastodistusta koskevassa EU-asetuksen johdantokappaleen 48 kohdassa on todettu jäsenvaltioiden oikeudesta käsitellä henkilötietoja muihin kuin EU:n koronastodistusta koskevassa asetuksessa säädettyihin tarkoituksiin, jos oikeusperusteesta tällaisten tietojen käsittelylle muihin tarkoituksiin, myös asiaan liittyvistä säilytysajoista, säädetään kansallisessa lainsäädännössä, jossa on noudatettava unionin tietosuojalainsäädäntöä sekä vaikuttavuus-, tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteita, ja siihen olisi sisällyttävä säännöksiä, joissa täsmennetään käsittelyn laajuus, sen erityinen tarkoitus, niiden tahojen ryhmät, jotka voivat todentaa todistuksen, sekä asiaankuuluvat suojaustoimet syrjinnän ja väärinkäytösten estämiseksi, rekisteröityjen oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat riskit huomioon ottaen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että toiminnanharjoittajalla, sen palveluksessa olevalla tai sen tehtävää hoitavalla, jolla olisi tämän lain perusteella oikeus edellyttää EU:n digitaalisen koronastodistuksen esittämistä asiakkaalta ja toimintaan osallistuvalla, olisi EU:n tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 (e) alakohdan ja 9 artiklan 2 kohdan (i) alakohdan perustella oikeus tarkastaa EU:n digitaalisen koronastodistuksen voimassaolo, jos sen alueella on voimassa tartuntatautilain 58, 58 a, 58 d tai 58 g §:n mukainen viranomaispäätös. Voimassaolevalla todistuksella tarkoitetaan 58 i § 1 momentin mukaista EU:n digitaalista todistusta, jos se osoittaa henkilön saaneen täyden rokotussarjan 14 vuorokautta aiemmin, negatiivisen koronatestituloksen enintään 72 tuntia aiemmin tai sairastaneen taudin enintään kuusi kuukautta aiemmin. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen edellyttämät vaatimukset suostumukselle, ja toisaalta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön liittyen suostumuksen käyttöön perusoikeuksiin puuttumisen oikeusperusteena, suostumus ei voisi toimia käsittelyperusteena. Koska kansallisessa lainsäädännössä tulisi säätää asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi, momentissa esitetään, että todistukseen merkittyjen henkilötietojen käsittely edellyttäisi lisäksi asiakkaan ja toimintaa osallistuvan tietosuoja-asetuksen mukaista informointia siitä, että henkilötietoja käsiteltäisiin vain todistuksen voimassaolon tarkistamiseksi ja tämän lain mukaisena sisäänkäynnin edellytyksenä. Lisäksi henkilötietojen käsittely tulisi teknisesti toteuttaa siten, että hyväksymisen edellytyksenä käytettävällä Digi- ja väestötietoviraston hyväksymällä lukijaohjelmalla näkee vain tiedon todistuksen voimassaolosta. Mikäli todistuksen tarkistaminen ei teknisistä syistä onnistuisi, olisi kuitenkin mahdollistaa tarkistaa todistuksen voimassaolo manuaalisesti. Todistusta esitettäviä asiakkaita ja toimintaan osallistuvia tulisi informoida ja ohjeistaa taittamaan paperitodistus tai muutoin peittämään todistus siten, että siitä näkyisi vain ensimmäinen sivu, josta selviää todistuksen nimi ja henkilön nimi, syntymäaika, QR-koodi ja todistuksen tunniste eikä muita henkilötietoja. Toiminnanharjoittajaa, sen palveluksessa olevaa tai sen tehtävää hoitavaa koskisi tietosuojalain 35 §:n mukainen vaitiolovelvoite.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että toiminnanharjoittajalla, sen palveluksessa olevalla tai sen tehtävää hoitavalla, jolla olisi oikeus edellyttää EU:n digitaalisen koronastodistuksen esittämistä asiakkaalta ja toimintaan osallistuvalla, olisi väärinkäytösten estämiseksi lisäksi oikeus

tarkistaa asiakkaan ja toimintaan osallistuvan henkilöllisyys. Henkilöllisyys voidaan tarkistaa henkilöllisyystodistuksesta, passista tai muulla luotettavalla tavalla kuten esimerkiksi huoltajan antamalla suullisella vakuutuksella alaikäisen henkilöllisyydestä. Myös kuvallinen Kela-kortti ja opiskelijakortti voisivat toimia luotettavana selvityksenä henkilöllisyydestä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että toiminnanharjoittaja, sen palveluksessa oleva tai sen tehtävää hoitava ei saisi rekisteröidä todistuksen tietoja tai tallentaa niitä tai käsitellä todistusta muussa käyttötarkoituksessa.

59 a §. Valvonta. Tartuntatautilain 59 a §:n 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi lisäys EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallista käyttöä koskevasta valvonnasta. Lisäyksen mukaan aluehallintoviraston ja kunnan tehtävänä olisi valvoa sitä, olisiko toiminnanharjoittaja ottanut käyttöönsä mahdollisuuden edellyttää asiakkailta ja osallistujilta kyseisen koronatodistuksen esittämistä ja edellytetäänkö palvelun saamiseksi tai tilaan sisään pääsemiseksi tosiasiallisesta koronatodistuksen esittämistä. Jos toiminnanharjoittaja ei edellyttäisi koronatodistusta asiakkailtaan, tulisi siihen sovellettavaksi aluehallintoviraston tai kunnan tartuntatautilain 58, 58 a, 58 d tai 58 g §:n nojalla tekemä päätös.

Aluehallintovirastolla ja kunnalla on voimassa olevan sääntelyn perusteella valvontavelvollisuus jo 58 a, 58 d ja 58 g §:ssä säädettyjen velvollisuuksien noudattamisesta. Nyt ehdotettu lisäys ei laajentaisi aluehallintoviraston ja kunnan valvontatehtävää, sillä ehdotettu todistuksen esittämisedellytys olisi vaihtoehtoinen aluehallintoviraston tai kunnan tekemän rajoituspäätöksen noudattamiselle. Rajoituspäätösten noudattamista koskevan valvonnan yhteydessä aluehallintovirasto ja kunta voisivat selvittää, noudattaako toiminnanharjoittaja päätöstä vai onko sillä käytössään koronatodistuksen esittämisedellytys. Valvonnan sisältö määräytyisi siten toiminnanharjoittajan noudattaman menettelyn mukaisesti.

On esitetty, että toiminnanharjoittajille tulisi säätää ilmoitusvelvollisuus siitä, aikovatko ne ottaa koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöönsä vaihtoehtona aluehallintoviraston tai kunnan tekemälle päätökselle. Tällaisen ilmoitusvelvollisuuden säätäminen ei kuitenkaan ole tarpeen, sillä aluehallintovirasto ja kunta voivat selvittää asian päätöksen noudattamista koskevan valvonnan yhteydessä. Erillinen ilmoitusvelvollisuus tarkoittaisi käytännössä sitä, että aluehallintovirastojen ja kuntien tulisi myös hallintolain mukaisesti käsitellä nämä ilmoitukset ja toisaalta pitää jonkinlaista kirjaa tai rekisteriä siitä, missä kaikkialla koronatodistuksen esittämistä edellytetään. Tämä merkitsisi lisätyötä ja resurssien tarvetta aluehallintovirastoille ja kunnille, eikä tällaisen menettelyn arvioitaisi kuitenkaan tosiasiallisesti parantavan tai tehostavan valvontaa, vaan ennemminkin se veisi resursseja pois varsinaisesta valvontatyöstä.

59 c §. Määräykset ja pakkokeinot. Tartuntatautilain 59 c §:n 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi lisäys, jonka perusteella aluehallintovirasto ja kunta voisivat antaa määräyksen puutteiden tai epäkohtien korjaamisesta myös sellaisessa tilanteessa, jossa toiminnanharjoittaja ei olisi noudattanut 58, 58 a, 58 d tai 58 g §:n nojalla tehtyä päätöstä eikä tästä huolimatta olisi myöskään edellyttänyt asiakkailtaan ja osallistujiltaan 58 i §:ssä tarkoitettua EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä ennen tilaisuuteen osallistumista tai tiloihin pääsyä.

59 e §. Oikeus saada tietoja. Tartuntatautilain 59 e §:n tietojensaantioikeutta koskevaan sääntöksen ehdotetaan otettavaksi lisäys, jonka mukaan aluehallintovirastolla ja kunnalla olisi sallassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvonnan toteuttamiseksi välttämättömiä tietoja sellaiselta toiminnanharjoittajalta, joka edellyttäisi asiakkailtaan ja osallistujiltaan myös 58 i

§:ssä tarkoitetun EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä. Myös nämä tiedot olisi annettava viivytyksettä ja maksutta.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

9 Voimaantulo

Esitys on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 31.12.2021 saakka.

Hallituksen esityksessä ja muutoin valiokunnan saamassa selvityksessä esitettyjen, esimerkiksi ennakoitua rokotuskattavuutta Suomessa koskevien tietojen valossa perustuslakivaliokunta ei ole nyt voinut vakuuttua sääntelyn välttämättömyydestä vuoden 2021 loppuun asti (PeVL 26/2021 vp).

Perustuslakivaliokunta pitää mahdollisena esimerkiksi sitä, että kaikki ehdotetut säännökset ovat voimassa 15.10.2021 asti. Valiokunta korostaa lisäksi tarvetta seurata sääntelyn vaikutuksia tarkasti ja ryhtyä tarvittaessa lainsäädännön muutoksiin (PeVL 26/2021 vp).

10 Toimeenpano ja seuranta

Tietoteknisiin järjestelmiin tarvittavien muutosten toteutuksesta vastaa sosiaali- ja terveysministeriön ohjaamana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vetämä toimeenpanoprojekti. Tekninen valmistelu toteutetaan Kelan, Digi- ja väestötietoviraston sekä ohjelmistoyritysten toimesta.

Tartuntatautilakiin ehdotettujen muutosten toimeenpanosta vastaavat aluehallintovirastot sekä kuntien tartuntatautien torjunnasta vastaavat toimielimet.

Esityksessä ehdotettujen muutosten toteutumista ja niiden vaikutuksia seurataan alueatasolla. Lain toimeenpanoa ja sen vaikutuksia yhteiskunnan eri osa-alueille seurataan lisäksi valtioneuvoston tasolla osana käynnissä olevaa työtä yhteiskunnan avaamiseksi mahdollisimman laajasti kuitenkin samalla covid-19-epidemian leviämistä ehkäisten.

OKMltä ja TEMltä tiedon toimijoista/organisaatioista, jotka tulisivat tarjoamaan kansalaisille ja passia tarkastaville opastusta ja neuvontaa.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tietyille toiminnanharjoittajille mahdollisuus ottaa käyttöön kunnan tai aluehallintoviraston päätöksestä ilmeneville rajoitustoimenpiteille vaihtoehtoinen toiminnan terveysturvallisuuden varmistamismekanismi. Toiminnanharjoittaja voisi edellyttää asiakkailtaan ja osallistujiltaan EU:n digitaalista koronatodistuksen esittämistä ennen pääsyä tapahtumaan tai tilaan, jos alueella olisi muutoin voimassa kyseistä tapahtumaa tai tilan käyttöä rajoittava viranomaispäätös. Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena on edelleen estää ja ehkäistä tartuntojen leviämistä, mutta toisaalta samalla mahdollistaa yhteiskunnan asteittainen terveysturvallinen avaaminen ja jo pitkään rajoitustoimenpiteiden kohteena olleiden toiminnanharjoittajien oikeus harjoittaa elinkeinoaan. Samalla mahdollistettaisiin myös jo pitkään rajoitustoimenpiteiden kohteena olleiden toiminnanharjoittajien palveluksessa olevien työntekijöiden oikeus työhön.

Covid-19 epidemian aikana perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen on kohdistunut voimakkaita rajoituksia ja perustuslain 23 §:n mukaisia perusoikeuspoikkeuksia. Toiminnan rajoitukset ovat aiheuttaneet merkittäviä menetyksiä erityisesti kulttuuri- ja tapahtumatoimialalle sekä ravintolatoimialalle. Lisäksi rajoituksilla on ollut vaikutuksia myös toimialoille, joihin ei suoraan kohdistu rajoitustoimenpiteitä, mutta jotka ovat kärsineet rajoitusten seurannaisvaikutuksista. Edellä kappaleessa 2 Nykytila ja sen arviointi on kuvattu rajoitustoimien kohteena olevien yritysten taloudellisesta tilannesta. Rajoitusten ja perusoikeuspoikkeusten tavoitteena on väetön terveyden suojeleminen ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen epidemian oloissa. Rajoitusten tarkoituksena on siis valtiosääntöisesti turvata perustuslain 22 §:n edellyttämällä tavalla julkisen vallan toimesta perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattu jokaisen oikeus elämään, perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetty jokaisen oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä 19 §:n 3 momentissa säädetty julkisen vallan velvollisuus turvata riittävät terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä. Tartuntatautilakiin ja majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin tehdyt määräaikaiset muutokset on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

EU:n digitaalisen koronatodistuksen käytöllä pyritään lieventämään rajoitusten perusoikeusvaikutuksia niin, että elinkeinonharjoittamisen mahdollisuudet palautuisivat lähemmäs normaalia ja perusoikeudet voisivat toteutua mahdollisimman täysmääräisesti. Todistuksen määräaikainen käyttömahdollisuus olisi välivaihe siirryttäessä yhteiskunnan täysimääräiseen avautumiseen ja määräaikaisten perusoikeusrajoitusten poistamiseen. Lisäksi todistuksen käyttöönottoa on arvioitava kansalaisten näkökulmasta. Mahdollisuus yleistilaisuuksien järjestämiseen tai asiakastilojen käyttöaseteen kasvattamiseen lisää yksilön mahdollisuutta hyödyntää palveluita ja osallistua tilaisuuksiin tilanteessa, jossa se muuten ei olisi mahdollista.

Säädettäväksi esitetty mahdollisuus koronatodistuksen käyttöön ei vaikuttaisi viranomaisten tekemään harkintaan alueellisesti kohdennettavien rajoitustoimenpiteiden välttämättömyydestä tai oikeasuhtaisuudesta. Viranomaisten päätösharkinnassa sille, että toimijalla on halutessaan mahdollisuus edellyttää koronatodistusta, ei tulisi antaa merkitystä.

Nyt ehdotettavan sääntelyn suhdetta on tarve tarkastella ja arvioida erityisesti perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuuden, 7 §:n oikeuden elämään ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, 10 §:n

yksityiselämän suojan, 15 §:n omaisuuden suojan, 16 §:n sivistyksellisten oikeuksien, 18 §:n oikeuden työhön ja elinkeinovapauteen sekä 19 §:n 3 momentin julkisen vallan velvollisuuden turvata riittävät terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä näkökulmasta. Lisäksi sääntelyä on tarve tarkastella myös perustuslain 22 §:ssä säädetyn viranomaisen säädetyn perusoikeuksien turvaamisvelvoitteen näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunta on useamman kerran käytännössään korostanut, että terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen pandemian aikana on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erittäin painava peruste, jolla on yhteys perustuslain 7 §:n 1 momentin julkisen vallan velvollisuuteen turvata jokaisen oikeus elämään sekä turvata myös pandemian oloissa jokaiselle riittävät terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä (perustuslain 19 §:n 3 momentti) ja joka oikeuttaa poikkeuksellisen pitkälle meneviä, myös ihmisten perusoikeuksiin puuttuvia viranomaistoimia (PeVM 2/2020 vp, s. 4—5, PeVM 3/2020 vp, s. 3, PeVM 7/2020 vp, s. 4, PeVM 9/2020 vp, s. 4). Tältä osin epidemian aikana tehtävälle sääntelylle on ollut selvästi hyväksyttävät perusteet (PeVL 44/2020 vp, s. 3).

Kuitenkin epidemiatilanteen muuttuessa, huomioiden erityisesti rokotuskattavuus ja sen vaikutukset covid-19-taudin leviämiseen tai vakavuudelle, sekä lainsäätäjän että päätöksiä tekevien viranomaisten tulee punnita yhä enemmän eri perusoikeuksia keskenään ja pyrkiä sellaiseen oikeustilaan, jossa eri perusoikeudet voivat toteutua mahdollisimman täysimääräisesti. Esitetyllä sääntelyllä on tavoitteena ehkäistä/estää covid-19-taudin leviämistä, mutta samalla tarjota tietyille tartuntatautilain mukaisille rajoituksille vaihtoehdon, joka perustuslain 7 §:n 1 momenttiin tai 19 §:n 3 momenttiin liittyvien tavoitteiden lisäksi pyrkiä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa eri perusoikeuksien mahdollisimman täysimääräiseen toteutumiseen ja turvaksi erityisesti koronarajoituksista eniten kärsivien toimialojen mahdollisuuden harjoittaa elinkeinoaan muuttuneessa epidemiatilanteessa.

Esitetty sääntely kuitenkin merkitsee puuttumista erityisesti yhdenvertaisuuteen ja henkilötietojen suojaan, koska sääntelyllä mahdollistettaisiin rajatuissa tilanteissa henkilötietoja sisältävän koronatodistuksen edellyttämistä ja asetettaisiin ihmisiä lain tasolla eri asemaan terveyden tilan perusteella. Näin ollen esitettyä sääntelyä on arvioitava perusoikeuksien yleisten ja tarvittaessa kunkin perusoikeuden erityisten rajoitusedellytysten kannalta (PeVL 14/2020 vp, PeVL 32/2020 vp).

Lailta säätämisen vaatimus ja täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus

Perustuslakivaliokunta on viranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä arvioidessaan pitänyt arvion lähtökohtana myös sitä, että viranomaisen toimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta (PeVL 51/2006 vp, s. 2). Julkisen vallan käytön tulee momentin mukaan perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee olla aina palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen (HE 1/1998 vp, s. 74). Sääntelyä on arvioitava perustuslain 80 §:n 1 momentin kannalta. Sen mukaan asetuksia voidaan antaa perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailta on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan (PeVL 11/2016 vp, s. 3).

Lailta säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta (PeVL 10/2016 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on aikaisemmissa tartuntatautilakia koskevissa muu-

tosehdotuksissa kiinnittänyt erityistä huomiota myös sääntelyyn selkeyteen sellaisessa perusoikeuskäytännössä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämänsä kuuluvissa toiminnoissa (PeVL 32/2020 vp, s. 2)

Koronatodistuksen käyttöön liittyy useita merkittäviä perusoikeusnäkökohtia, minkä vuoksi sen käytöstä on tarpeen säätää lailla. Nyt ehdotettava sääntely ei ole toiminnanharjoittajaa rajoittavaa tai velvoittavaa, vaan se antaa erilaisille toiminnanharjoittajille vaihtoehdon kunnan tai aluehallintoviraston muun tartuntatautilain nojalla tekemän rajoituspäätöksen soveltamiselle. Toisaalta EU:n digitaalista koronatodistuksen esittämistä asiakkailta ja osallistujilta edellyttämällä toiminnanharjoittajalle tulee myös velvollisuus tarkastaa asiakkaiden ja osallistujien todistukset ja niiden voimassaolo.

Jos toiminnanharjoittaja edellyttää koronatodistuksen esittämisestä palveluidensa käyttämisessä, tarkoittaa tämä sitä, että toiminnanharjoittajan tulee evätä pääsy tilaisuuteen tai tilaan sellaiselta henkilöltä, jolle ei ole esittänyt todistusta covid-19-rokotteesta, negatiivisesta testituloksesta tai jo sairastetusta taudista tässä sääntelyssä mainittujen kriteerien mukaisesti. Tämä tarkoittaa puuttumista näiden henkilöiden yhdenvertaiseen kohteluun sekä toisaalta koronatodistuksen esittävien henkilöiden henkilötietojen suojaan, minkä vuoksi asiasta tulee niin perustuslain 80 §:n 1 momentin kuin perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin ja perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan säätää lailla.

Perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluu myös vaatimus sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Ehdotetussa lain 58 i §:ssä on sääntelyn tasolla rajattu, missä tilanteissa tai minkä palveluiden osalta toimijalla on mahdollisuus edellyttää koronatodistusta. Lisäksi lain tasolla on vielä erikseen yksilöity, mistä tartuntatautilain 58, 58 a ja 58 d §:n nojalla annettavassa viranomaispäätöksessä tai valtioneuvoston asetuksessa olevista rajoituksista voidaan poiketa koronatodistuksen edellyttämisellä. Näin ollen koronatodistuksen edellyttäminen ei oikeuta poikkeamaan kokonaan edellä mainittujen säännösten nojalla annettavista päätöksistä tai asetuksista vaan tietyistä, nyt ehdotetussa 58 i §:ssä erikseen mainituista velvoitteista.

Rajoitusperusteen hyväksyttävyyys

Perusteen, jolla perusoikeutta rajoitetaan, tulee olla perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä. Nyt ehdotetulla koronatodistuksen käyttöä koskevalla sääntelyllä pyritään yhtäältä turvaamaan toiminnanharjoittajien ja näiden palveluksessa olevien oikeutta työhön ja elinkeinonharjoittamiseen siten, että samalla voidaan turvata palveluja käyttävien oikeus terveyteen ja riittäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Valiokunta on korostanut yksilökohtaisten rajoitusten ensisijaisuutta suhteessa summaarisiin suuriin joukkoihin kohdistuviin rajoituksiin (PeVM 11/2020 vp ja PeVM 14/2020 vp). Valiokunnan mukaan on ollut myös selvää, että perusoikeusrajoitus ei voi olla tarkoitukseensa soveltuva ja siten välttämätön, jos sillä ei edes periaatteessa voida saavuttaa sen perusteena olevaa hyväksyttävää tavoitetta (PeVM ja siinä olevat viittaukset PeVM 11/2020 vp, ks. myös PeVL 40/2017 vp, s. 4, PeVL 55/2016 vp, s. 4—5 ja PeVL 5/2009 vp, s. 3/II).

Vaikka covid-19-epidemian aikana tehtyjen rajoitusten taustalla on sinänsä painava ja yhteiskunnallisen tarpeen edellyttämä hyväksyttävä peruste, niin perustuslakivaliokunta on tartuntatautilain muutoksia koskevassa käytännössään edellyttänyt, että kunkin rajoitustoimenpiteen välttämättömyyttä tulee arvioida erikseen ja yksityiskohtaisesti ja täten perustella juuri ehdotettujen toimenpiteiden välttämättömyys (PeVL 14/2020 vp, s. 5). Samalla on tarkasteltava myös

perusoikeuksien kannalta vähemmän rajoittavia muita sääntelyvaihtoehtoja (ks. PeVL 14/2020 vp, s. 5 ja siinä oleva viittaus PeVM 14/2020 vp).

Nyt ehdotettu sääntely mahdollistaisi käytännössä sellaisien toiminnanharjoittajien toiminnan, joihin jo miltei kaksi vuotta kestäneen covid-19-epidemian aikana on kohdistunut kaikista eniten rajoitustoimenpiteitä. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi tartuntatautilain rajoitussääntelyä koskevien päätösten voimassaolosta huolimatta toiminnan harjoittamisen elinkeinotoiminnan näkökulmasta kannattavalla tavalla tinkimättä kuitenkin terveysturvallisuudesta ja asiakkaiden sekä osallistujien oikeudesta terveyteen.

Sääntelyllä ei rajoitettaisi yksilön perusoikeuksia, sillä koronatodistuksen esittämisedellytyksen palvelun, tilaisuuden tai tilojen käytön edellytyksenä voisi ottaa käyttöön vain sellaisissa palveluissa, joita ei voida pitää välttämättöminä ihmisten päivittäisessä elämässä. Henkilöllä olisi myös halutessaan mahdollisuus osallistua näihin todistuksen esittämistä edellyttäviin palveluihin terveysturvallisesti esittämällä EU:n digitaalisen koronatodistuksen, jonka voisi miltei kaikki halukkaat tarvittaessa saada. Todistusta ei voisi saada silloin, jos henkilön covid-19-tes-tin tulos olisi positiivinen, sillä muussa tapauksessa hän voisi altistaa ja tartuttaa muita tilaisuu-teen osallistuvia tai tiloja käyttäviä henkilöitä.

Henkilötietojen suoja on myös pyritty varmistamaan parhaalla mahdollisella tavalla yksilön oi-keuksia kunnioittaen, Ehdotetun sääntelyn mukaan todistus tarkistettaisiin lähtökohtaisesti tek-nisesti siten, ettei toiminnanharjoittajan tai tämän palveluksessa toimiva henkilö saisi tietoonsa, millä perusteella henkilölle olisi kyseinen todistus myönnetty. Vain tilanteessa, jossa teknisen sovelluksen käyttö on estynyt toiminnanharjoittajasta tai asiakkaasta johtumattomasta syystä, voisi asiakas halutessaan esittää myös sellaisen todistuksen, josta todistuksen tietosisällön voisi nähdä. Tällä turvattaisiin henkilön yksityisyyden sekä henkilötietojen suoja. Toisaalta, koska kyseessä eivät olisi välttämättömät palvelut, voisi henkilö halutessaan myös jättää osallistu-matta todistusta edellyttäviin tilaisuuksiin tai olla käyttämättä tiloja, joihin pääsy edellyttäisi todistuksen esittämistä.

Hyväksyttävyyden arvioinnissa on merkitystä myös Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoi-keussopimusten määräyksillä. YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia kos-kevan yleissopimuksen (TSS-sopimus, SopS 6/1976) 12 artiklassa määrätään oikeudesta ter-veyteen ja sen suojeluun. Artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden naut-tia korkeimmasta saavutettavissa olevasta ruumiin- ja mielenterveydestä. Artiklassa on velvoite ryhtyä toimenpiteisiin tämän oikeuden täydellisen toteuttamisen saavuttamiseksi. Erikseen mai-nitaan toimet, jotka ovat välttämättömiä tarttuvien tautien estämiseksi, hoitamiseksi ja valvo-miseksi. Lisäksi sopimuksessa velvoitetaan turvaamaan jokaiselle lääkärin ja sairaaloiden pal-velukset sairaustapauksissa.

Yleissopimuksen tulkintaa ohjaavan yleiskommentin perusteella oikeus terveyteen velvoittaa julkista valtaa vaarallisten tartuntatautien torjuntaan sekä erityisesti väestötasoisin ennaltaeh-käiseviin toimenpiteisiin sekä terveydenhuollon riittävän kapasiteetin ylläpitämiseen ja turvaa-miseen samoin kuin erityisessä riskissä olevien ryhmien suojeluun. Vastaavat oikeudet on tur-vattu muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa (SopS 60/1991) ja YK:n vammais-sopimuksessa (SopS 27/2016).

Lasten oikeudet

Lasten oikeuksien sopimuksen osalta merkityksellistä nyt ehdotetun sääntelyn näkökulmasta on erityisesti sopimuksen 31 artiklan 2 momentilla, jonka mukaan sopimusvaltioiden tulee kunnioittaa ja edistää lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään. Lisäksi sopimusvaltioiden tulee kannustaa lapsille sopivien ja yhtäläisten kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintojen tarjoamiseen.

Lasten oikeuksien sopimuksen 1 artiklan mukaan lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä. Nyt ehdotettu sääntely merkitsisi siis eri-ikäisten lasten asettamista toisistaan poikkeavaan asemaan lapsen iän perusteella. Ikärajan taustalla ovat kuitenkin lääketieteelliset ja epidemiologiset perusteet, joiden mukaisesti pyritään yhtäältä turvaamaan mahdollisimman hyvin ja laajasti lasten oikeudet osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja toisaalta samalla suojelemaan mahdollisimman laajasti muiden ihmisten – myös alle 12-vuotiaiden lasten – henkeä ja terveyttä.

Ikärajaus perustuu siihen, että tällä hetkellä vain yli 12-vuotiailla on mahdollisuus saada covid-19-rokotus, jolloin he myös saavat EU:n digitaalisen koronatodistuksen. Samalla kuitenkin alle 12-vuotiaiden lasten velvoittaminen covid-19-testeihin tapahtumaan osallistumisen tai tiettyyn tilaan menemisen edellytyksenä katsotaan näin nuorien lasten kohdalla merkittävänä puuttumisena lapsen koskemattomuuteen. Lapselle covid-19-testiin liittyvä näytteenottaminen voi olla epämiellyttävä ja pelottavakin tilanne. Kaiken ikäiset lapset ovat yhtä alttiita covid-19-taudille kuin muut ikäryhmät, mutta lapsilla tauti on usein lieväoireinen. Lapset voivat myös välittää tautia eteenpäin, mutta tutkimustiedon⁹ perusteella vaikuttaisi kuitenkin siltä, että nuoremmat lapset välittäisivät tautia harvemmin eteenpäin kuin vanhemmat lapset tai aikuiset. Tässäkin suhteessa on perusteltua ja myös sääntelyn tehokkuuden kannalta oikeasuhtaista rajata tätä nuoremmat henkilöt koronatodistuksen esittämisedellytyksen ulkopuolelle. Lasten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi 12-17-vuotiaiden lasten mahdollisesti tarvittava testaaminen koronatodistuksen saamista varten tulisi turvata julkisessa terveydenhuollossa, jos lapsi ei ole saanut täyttä rokotussarjaa tai sairastanut covid-19-tautia kuuden kuukauden sisällä.

Oikeasuhtaisuusvaatimus

Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Perusoikeuden rajoitukset ovat sallittuja vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei myöskään saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.

Nyt ehdotettu koronatodistuksen esittämisedellytys ei ole varsinaisesti rajoittavaa lainsäädäntöä, vaan sääntelyllä pyritään nimenomaisesti mahdollistamaan tiettyjen rajoitustoi-
menpiteiden kohteena olevien perusoikeuksien toteutuminen siten, että perusoikeusrajoitusten taustalla vaikuttavan oikeushyvien – tässä tapauksessa ihmisten terveyden ja hengen suoje-
lu sekä riittävien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaaminen – eivät vaarannu.

⁹ European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC). Technical report 8.7.2021. Covid-19 in children and the role of school settings in transmission - second update. <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-in-children-and-the-role-of-school-settings-in-transmission-second-update.pdf>.

Nimenomaan lainsäädäntöön ehdotettavien toimien oikeasuhtaisuuden arvioinnissa merkitystä on myös toimijoiden yhdenvertaisuudella. Nyt ehdotettavien säännösten nojalla erilaista toimintaa harjoittavien elinkeinonharjoittajien toiminnan terveysturvallisuutta voitaisiin erilaisiin toimintoihin kohdistuvista erilaisista rajoitussäännöksistä huolimatta osaltaan yhdenvertaistaa koronatodistuksen käyttöä edellyttävällä mahdollisuudella. Toiminnanharjoittajalla ei kuitenkaan olisi velvoitetta edellyttää asiakkailtaan koronatodistuksen esittämistä vaan vaihtoehtoisesti toiminnanharjoittaja voisi myös noudattaa toimintaansa kohdistuvassa viranomaispäätöksessä asetettuja rajoituksia.

Ehdotettua sääntelyä on pidettävä oikeasuhtaisena suhteessa sen tavoitteeseen nähden, sillä sääntelyllä pyritään nykyistä sääntelyä paremmin mahdollistamaan kannattava yritystoiminta eli oikeus elinkeinon ja samalla turvata näillä aloilla työskentelevien henkilöiden oikeus työhön. Sääntelyllä kuitenkin pystyttäisiin samalla turvaamaan ihmisten henkeä ja terveyttä sekä tartuntatautilain tavoitteen, tartuntatautiin leviämisen ehkäisemisen, toteutumista.

Oikeasuhtaisuuden arvioinnissa on otettava huomioon myös yhteiskunnan terveysturvallisesta avaamisesta johtuvat muutkin hyödyt, kuten ihmisten hyvinvoinnin lisääntyminen. Tutkimusten valossa pitkään jatkuneet rajoitustoimet ovat osaltaan vaikuttaneet haitallisesti ihmisten hyvinvointiin¹⁰, minkä vuoksi nyt ehdotettu sääntely mahdollistaisi nykyistä sääntelyä paremmin erilaisiin tilaisuuksiin osallistumisen tai erilaisten tilojen käytön ja voisi näin ollen vaikuttaa osaltaan ihmisten hyvinvoinnin myönteiseen kehitykseen jatkossa.

Oikeasuhtaisuuden arvioinnissa vaikutusta tulisi antaa myös sille, että rokotuskattavuuden lisääntyessä yhä suuremmalla osalla väestöä olisi jo käytössään EU:n digitaalinen koronatodistus. Toisaalta edelleen on tarpeen suojella sellaisten henkilöiden henkeä ja terveyttä, joilla ei rokotusta syystä tai toisesta ole. Näin ollen todistuksen esittäminen vaihtoehtona muille rajoitustoimille on perusteltu sekä oikeasuhtainen suhteessa sääntelyn taustalla vaikuttavaan ihmisten hengen ja terveyden suojeluun, riittävien sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamisen sekä samalla elinkeinonharjoittamista sekä oikeutta työhön koskevan perusoikeuden toteutumisen mahdollistamiseen tilanteessa, joissa rajoittamista koskevan päätöksen vuoksi kyseinen perusoikeus ei ilman todistuksen esittämisedellytystä voisi toteutua riittävällä tavalla.

Oikeusturvajärjestelyjen riittävyys

Nyt ehdotettuun sääntelyyn ei liity erillisiä muutoksenhakua koskevia säännöksiä, sillä sääntely on mahdollistavaa sääntelyä, joka perustuu vapaaehtoisuuteen - ei viranomaispäätöksiin. Ehdotetussa sääntelyssä on myös turvattu ihmisten lakisääteiset palvelut sekä tavanomaisessa elämässä tarvittavat palvelut siten, ettei tällaisissa palveluissa voitaisi edellyttää koronatodistuksen esittämistä. Koronatodistuksen edellyttäminen palvelujen tai tilojen käytön ehtona ei poistaisi kokonaan kenenkään oikeutta saada palveluja, sillä todistuksen voisi saada myös negatiivisella testitodistuksella. Erilliseen muutoksenhakuoikeutta koskevaan sääntelyyn ei siis tältä osin ole tarvetta.

Yhdenvertaisuus ja tasapuolinen kohtelu

¹⁰ Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen: Asiantuntija-arvio, kevät 2021. Terveystalvelujen ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-649-7>

Koronatodistuksen käytön mahdollistaminen on merkityksellinen perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusääntelyn osalta kahdella eri tapaa. Toisaalta ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa lisäävän elinkeinonharjoittajien ja toimijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta rajoitusten kohdentumisessa, toisaalta se merkitsee terveydentilan perusteella tehtävää erottelua eri palveluiden käyttäjien tai osallistujien välillä.

Perustuslain 6 §:n 1 momentti sisältää yleisen yhdenvertaisuuslausekkeen, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuuslauseke koskee myös lainsäätäjää, eikä lailla voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yleistä lauseketta täydentää pykälän 2 momentin syrjintäkielto. Perustuslain 6 §:n 2 momentissa on luettelo kielletyistä erotteluperusteista, joissa on erikseen mainittu muun muassa ikä ja terveydentila. Luetteloa ei kuitenkaan ole pidettävä tyhjentyvänä vaan kiellettyihin erotteluperusteisiin rinnastuvat muut henkilöön liittyvät syyt, kuten esimerkiksi perhesuhde, raskaus tai sukupuoli suuntautuminen (HE 309/1993 vp, s. 43–44).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esimerkiksi PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 2/2011 vp, s. 2 ja PeVL 1/2006 vp, s. 2). Keskeistä on, voidaanko kulloinkin tehtävät erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla ja muodostuvatko erottelut mielivaltaisiksi tai kohtuuttomiksi (PeVL 7/2014 vp, s. 5). Myös syrjintäkielto ei kiellä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi nimenomaisesti säännöksessä mainittuun erotteluperusteeseen (PeVL 27/2009 vp, s. 2–3). Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat yhdenvertaisuussäännösten esitöiden mukaan erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla kuitenkin korkeat (HE 309/1993 vp, s. 44 ja PeVL 1/2006 vp, s. 2)

(Jos useampi toimija ottaa käyttöönsä koronpassin edellyttämistä koskevan mahdollisuuden vaihtoehtona muille rajoitustoimille, voi tämä vaikeuttaa sellaisten henkilöiden palvelujen saantia, jotka eivät voi tai halua covid-19-rokotetta ottaa tai jotka eivät ole sairastaneet covid-19-tautia. Palvelujen yhdenvertainen saatavuus mahdollistetaan kuitenkin osaltaan siten, että asiakkailla ja osallistujilla on mahdollisuus saada todistus myös käymällä covid-19-testissä. Testitodistus olisi voimassa 72 tuntia kerrallaan, jotta testin ajantasaisuus ja siten asiakkaan tai osallistujan riski mahdolliseen altistumiseen tai covid-19-tautiin sairastumiseen ennen tilaisuuteen osallistumista tai tilojen käyttöä olisi minimoitu mahdollisimman hyvin –kuitenkin siten, ettei testiin osallistumista edellytettäisi jokaisella kerralla tai jokaisena päivänä erikseen. Tällä tavoin sääntely kohtelisi testiin osallistuvia mahdollisimman tasapuolisesti rokotettujen ja taudin sairastaneiden kanssa ilman, että tästä aiheutuisi merkittävää terveysturvallisuusriskiä muille osallistujille tai tiloja käyttäville henkilöille.)

Ehdotetun sääntelyn katsotaan lisäävän elinkeinonharjoittajien ja toimijoiden tasapuolista kohtelua. Tartuntatautilaissa säädetyt rajoitukset ovat kohdistuneet epidemian aikana eri tavoin ja erilaisin vaikutuksin eri sektoreille. Mahdollisuus koronatodistuksen käyttöön säädettäisiin vaihtoehdoksi toimintaan kohdistuville rajoituksille kaikilla toimialoilla.

Henkilötietojen suoja

EU:n digitaalisen koronatodistuksen tarkastamisen yhteydessä käsiteltäisiin terveyttä koskevia tietoja. Perustuslakivaliokunnan mukaan terveydentilatiedot ovat valtiosääntöisesti arkaluonteiseksi arvioitavia henkilötietoja (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, s. 35—43, PeVL 1/2018 vp). Myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaan muun muassa henkilön terveyteen liittyvät tiedot ovat nk. erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös EU:n perusoikeuskirjan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4—5).

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan on selvää, että kansallisen erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta korostaa edelleen, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. esim. PeVL 1/2018 vp, PeVL 25/2005 vp).

Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin lajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Myös EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiä henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asia-yhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (PeVL 14/2018 vp, s. 5 ja siinä viitatus lausunnot). Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettäessä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4—5 ja esimerkiksi PeVL

21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 38/2016 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunnan mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn on oltava tietosuojasetuksen mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (PeVL 65/2018 vp, s. 45, PeVL 15/2018 vp, s. 40).

Perustuslakivaliokunnan mukaan on selvää, että perusoikeusrajoitus ei voi olla tarkoituksensa soveltuva ja siten välttämätön, jos sillä ei edes periaatteessa voida saavuttaa sen perusteena olevaa hyväksyttävää tavoitetta (ks. esim. PeVM 11/2020 vp, s. 5, ks. myös PeVL 40/2017 vp, s. 4, PeVL 55/2016 vp, s. 4—5 ja PeVL 5/2009 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunta on korostanut näiden näkökohtien merkitystä edelleen myös perustuslain 23 §:n sallimien perusoikeuspoikkeuksien soveltamisessa koronavirusepidemian aikana (ks. esim. PeVM 11/2020 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on todennut, että terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen pandemian aikana on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erittäin painava peruste, jolla on yhteys perustuslain 7 §:n 1 momentin julkisen vallan velvollisuuteen turvata jokaisen oikeus elämään sekä turvata myös pandemian oloissa jokaiselle riittävät terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä (perustuslain 19 §:n 3 momentti) ja joka oikeuttaa poikkeuksellisen pitkälle meneviä, myös ihmisten perusoikeuksiin puuttuvia viranomaistoimia (PeVM 2/2020 vp s. 4—5, PeVM 3/2020 vp, s. 3, PeVM 7/2020 vp, s. 4). Ottaen huomioon valmiuslain käyttöönotolle pandemiatilanteessa osoitettavat erittäin painavat tavoitteet turvata terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyky ja sitä kautta torjua ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvia vakavia uhkatekijöitä perustuslakivaliokunta ei lisäksi ole pitänyt poikkeusolojen toimivaltuuksia siinänsä oikeasuhtaisuusvaatimuksen vastaisina (PeVM 2/2020 vp, s. 5, PeVM 3/2020 vp, s. 3, PeVM 7/2020 vp, s. 5).

Tässä hallituksen esityksessä käsittelytoimia voidaan pitää vallitsevassa epidemiatilanteessa tarpeellisina.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan ei ole aivan ongelmatonta, että sääntelyä ei hallituksen esityksessä kuitenkaan pidetä välttämättömänä sen tarkoituksen kannalta, eikä lakiehdotusta ole laadittu arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyysvaatimusta silmälläpitäen.

Perustuslakivaliokunta on katsonut perusoikeusrajoituksen kohteeksi joutuvan henkilön suostumuksella voivan sinänsä olla merkitystä valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa. Valiokunta on kuitenkin käytännössään pitänyt tällaista sääntelytapaa ongelmallisena ja korostanut suurta pidättyväisyyttä suostumuksen käyttämisessä perusoikeuksiin puuttumisen oikeutusperusteena. Valiokunnan mukaan tällainen sääntelytapaa ei ole helposti sovitettavissa yhteen sen perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistettuun oikeusvaltioperiaatteeseen sisältyvän vaatimuksen kanssa, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Toimivallasta puuttua yksilön perusoikeuksiin on lisäksi aina säädettävä riittävän tarkkarajaisella ja soveltamisaltaan täsmällisellä lailla (PeVL 30/2010 vp, s. 6/II). Valiokunta onkin pitänyt selvänä, että perusoikeussuoja ei voi oikeudellisena kysymyksenä menettää aina merkitystään pelkästään siksi, että laissa säädetään jonkin toimenpiteen vaativan kohdehenkilön suostumusta. Perusoikeussuojaa ei voida millaisessa asiassa tahansa jättää riippumaan asianomaisen suostumuksesta. Valiokunta on pitänyt

tässä suhteessa oleellisena sitä, mitä voidaan pitää oikeudellisesti relevanttina suostumuksena tietyssä tilanteessa, ja edellyttänyt suostumuksenvaraisesti perusoikeussuojaan puuttuvalta lailta muun muassa tarkkuutta ja täsmällisyyttä, säännöksiä suostumuksen antamisen ja sen peruuttamisen tavasta, suostumuksen aitouden ja vapaaseen tahtoon perustuvuuden varmistamista sekä sääntelyn välttämättömyyttä (PeVL 19/2000 vp, s. 3/II, PeVL 27/1998 vp, s. 2/II sekä PeVL 19/2000 vp, s. 3/II).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt aiemmin huomiota myös siihen, että perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 25/1998 vp) säädetyn, sittemmin kumotun henkilötietolain 8 §:ssä mahdollistettiin henkilötietojen käsittely suostumuksen perusteella. Myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittely oli lain 12 §:n nojalla poikkeuksellisesti mahdollista, mikäli rekisteröity on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa (PeVL 1/2018 vp, s. 9). Valiokunnan mukaan vastaavaa voidaan todeta perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetystä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetusta laista, jonka 26 §:n mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tiedon muun ohella, jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Tällainen asiakirja voi sisältää myös arkaluonteisia henkilötietoja (PeVL 43/1998 vp, ks. myös PeVL 42/2016 vp, s. 3).

EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn on tapahduttava asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Lisäksi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista muun ohella silloin, kun rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaan erityisten henkilötietoryhmien käsittely on mahdollista niin ikään nimenomaisen suostumuksen perusteella, paitsi jos unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että erityisten henkilötietoryhmien lähtökohtaista käsittelykieltoa ei voida kumota rekisteröidyn suostumuksella.

Tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 43 mukaan suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Tämä koskee johdantokappaleen mukaan erityisesti tilannetta, jossa rekisterinpitäjänä on viranomainen ja jossa on sen vuoksi epätodennäköistä, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti kaikissa kyseiseen tilanteeseen liittyvissä olosuhteissa. Asetuksen johdantokappaleessa 42 todetaan, että suostumusta ei voida pitää vapaaehtoisesti annettuna, jos rekisteröidyllä ei ole todellista vapaan valinnan mahdollisuutta ja jos hän ei voi myöhemmin kieltäytyä suostumuksen antamisesta tai peruuttaa sitä ilman, että siitä aiheutuu hänelle haittaa.

Perustuslakivaliokunnan mukaan esimerkiksi terveystietojen luovuttaminen kehittämis- ja innovaatiotoimintaan ei voi perustua esimerkiksi sosiaalihuollon toteuttamiseen liittyvässä hallinnollisessa menettelyssä tai terveydenhuollon asiakaspalvelutilanteessa annettuun suostumukseen. Valiokunnan mielestä tällaisessa epätasapainoisessa tilanteessa annettava suostumus ei välttämättä ole valiokunnan käytännössä edellytetysti — tai tietosuoja-asetuksessa tarkoitettulla tavalla — aidosti vapaaehtoinen, eikä tällaisessa tilanteessa asiakkaalla ole välttämättä tosiasiallisia mahdollisuuksia harkita suostumuksen merkitystä (PeVL 1/2018 vp). Valiokunta on lisäksi kiinnittänyt tämänkaltaisissa sääntely-yhteyksissä huomiota siihen, että suostumuksen on perustuttava riittävästi tietoon (ks. esim. PeVL 10/2012 vp, s. 3/I). Valiokunnan mielestä myös tämän vaatimuksen täytyminen on epätodennäköistä, jos suostumus annettaisiin esimerkiksi potilaan hoidon yhteydessä (PeVL 1/2018 vp).

Asiakastietolain mukaisen kansalaisen käyttöliittymän (ns. Omakanta) kautta annettavista koronatodistuksista on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (416/2021). Kyseissä asetuksessa ei säädetä todistusten käyttötarkoituksista. Tällä hetkellä todistuksen käyttötarkoitus on säädelty EU:n digitaalista koronatodistusta koskevassa EU-asetuksesta (953/2021), jonka perusteella käyttötarkoitus on lähinnä rajanylitystilanteet. EU:n digitaalista koronatodistusta koskevassa EU-asetuksessa johdantokappaleen kohdassa 48 todetaan, että asetuksella vahvistetaan laillinen peruste tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa tarkoitettulle henkilötietojen käsittelylle, joka on tarpeen asetuksessa säädettyjen yhteentoimivien todistusten myöntämiseksi ja todentamiseksi. Samassa kohdassa todetaan myös, että jäsenvaltiot voivat käsitellä henkilötietoja muihin tarkoituksiin, jos oikeusperusteesta tällaisten tietojen käsittelylle muihin tarkoituksiin, myös asiaan liittyvistä säilytysajoista, säädetään kansallisessa lainsäädännössä, jossa on noudatettava unionin tietosuojalainsäädäntöä sekä vaikuttavuus-, tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteita, ja siihen olisi sisällyttävä säännöksiä, joissa täsmennetään käsittelyn laajuus, sen erityinen tarkoitus, niiden tahojen ryhmät, jotka voivat todentaa todistuksen, sekä asiaankuuluvat suojatoimet syrjinnän ja väärinkäytösten estämiseksi, rekisteröityjen oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat riskit huomioon ottaen. Jos EU:n digitaalista koronatodistusta käytettäisiin muihin tarkoituksiin, olisi siis tarpeen ainakin säätää koronatodistuksen käyttötarkoituksista, käsittelyn laajuudesta, tietojen säilyttämisestä, toimijoista joilla on oikeus tarkistaa koronatodistus, sekä suojatoimista. Toisaalta vaikka kansallisiin käyttötarkoituksiin tehtäisiin teknisesti eri todistus, tulisi edellä mainituista asioista silti säätää ottaen huomioon, että todistuksen tarkastaminenkin on henkilötietojen käsittelyä.

Tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa säädetään suostumuksen edellytyksistä, vapaaehtoisuudesta ja suostumuksen peruuttamisesta. Lisäksi 9 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään suostumuksen nimenomaisuudesta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn. Asetukseen sisältyy yksityiskohtaista sääntelyä rekisteröidyn informoinnista. Asetus sisältää myös erityistä sääntelyä lapsen antamasta suostumuksesta. Perustuslakivaliokunnan mielestä asetuksen sääntelyä voidaan asianmukaisesti EU:n perusoikeuskirjan valossa tulkittuna ja sovellettuna pitää nyt arvioitavan käsittelyn osalta riittävänä myös valtiosääntöisestä näkökulmasta.

Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen edellyttämät vaatimukset suostumukselle, ja toisaalta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön liittyen suostumuksen käyttöön perusoikeuksiin puuttumisen oikeutusperusteena, suostumus ei voisi toimia käsittelyperusteena. Toiminnanharjoittajien oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan ja erityisten henkilötietoryhmien, tässä tapauksessa terveystietojen, käsittelyn osalta asetuksen 9 artiklan 2 kohdan i alakohtaan. Toiminnanharjoittajille asetettaisiin tässä esityksessä lakisääteinen oikeus tarkistaa EU:n digitaalisen koronatodistuksen voimassaolo. Suojatoimena toimisi asiakkaan ja toimintaa osallistuvan informointi.

Lisäksi suojatoimena ja henkilötietojen minimointiperiaatteen mukaisesti henkilötietojen käsittely tulisi teknisesti toteuttaa siten, että hyväksymisen edellytyksenä käytetään Digi- ja väestötietoviraston hyväksymää lukijaohjelmaa, jolla näkisi vain tiedon todistuksen voimassaolosta. Mikäli todistuksen tarkastaminen ei teknisistä syistä onnistuisi, olisi mahdollistaa tarkistaa todistuksen voimassaolo manuaalisesti. Todistusta esitettäviä asiakkaita ja toimintaan osallistuvia tulisi informoida ja ohjeistaa taittamaan paperitodistus tai muutoin peittämään todistus siten, että siitä näkyisi vain ensimmäinen sivu, josta selviää todistuksen nimi ja henkilön nimi, syntymäaika, QR-koodi ja todistuksen tunniste eikä muita henkilötietoja. Suojatoimena säädettäisiin lisäksi, että väärinkäytösten estämiseksi toiminnanharjoittajalla, sen palveluksessa olevalla tai sen tehtävää hoitavalla, jolla olisi tämän lain perusteella oikeus edellyttää EU:n digitaalisen

koronatodistuksen esittämistä asiakkaalta ja toimintaan osallistuvalla, olisi oikeus tarkistaa asiakkaan ja toimintaan osallistuvan henkilöllisyys. Toiminnanharjoittajaa, sen palveluksessa olevaa tai sen tehtävää hoitavaa koskisi tietosuojalain 35 §:n mukainen vaitiolovelvoite. Tietosuojalain 35 §:n mukaan nimittäin ”joka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan on saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista, taloudellisesta asemasta taikka toisen liikesalaisuudesta, ei saa oikeudettomasti ilmaista sivulliselle näin saamia tietoja eikä käyttää niitä omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.” Lisäksi toiminnanharjoittaja, sen palveluksessa oleva tai sen tehtävää hoitava ei saisi tämän lain perusteella rekisteröidä todistuksen tietoja tai tallentaa niitä tai käsitellä todistusta muussa käyttötarkoituksessa.

Sivistykselliset oikeudet

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tämä käsittää julkisen vallan velvollisuuden turvata erilaisin toimin yksilölle mahdollisuuden kehittää itseään myös muissa kuin opetuksen liittyvissä toimissa, kuten esimerkiksi tiedon hankkimisessa, tieteellisessä ja taiteellisessa toiminnassa, taiteesta nauttimisessa sekä liikunnan ja muun ruumiinkulttuurin harjoittamisessa. Perustuslain esitöissä vielä erikseen todetaan, että julkinen valta luo edellytyksiä yksilön mahdollisuudelle kehittää itseään muun muassa siten, että se ylläpitää ja tukee kirjastoja, kansalais- ja työväenopistoja sekä kulttuuri- ja liikuntalaitoksia ja avustaa tieteen, taiteen ja liikunnan harjoittamista (HE 309/1993 vp, s. 64). Lisäksi saman pykälän 3 momentissa vielä erikseen turvataan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus.

Yleisötilaisuuksia sekä asiakkaille ja osallistujille tarkoitettuja tiloja koskevat rajoitustoimet ovat vaikuttaneet kielteisesti sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen rajoittamalla mahdollisuuksia kulttuuri- ja liikuntapalveluihin sekä kulttuurin ja liikunnan harjoittamiseen. Koronatodistuksen käyttöönotolla edistetään mahdollisuuksia järjestää kulttuuri- ja liikuntapalveluita sekä osallistua kulttuuri- ja liikuntatoimintaan pandemiasta huolimatta.

Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi tehdyt rajoituspäätökset ovat rajoittaneet voimakkaasti perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinovapautta ja vaikuttaneet julkiselle vallalle asetettuun työllisyyden edistämisvelvoitteeseen. Lisäksi rajoituksilla voidaan katsoa olleen vaikutusta perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut, että epidemian leviämisen estämiseksi on pyrittävä perusoikeuksiin vähemmän puuttuvalla tavalla (PeVL 44/2020 vp) ja rajoitusten välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta on arvioitava suhteessa epidemiatilanteeseen myös alueellisesti (PeVM 10/2020 vp).

Jokainen poikkeus elinkeinovapautteen rajoittaa perusoikeuden toteutumista ja on kyettävä perustelemaan asianmukaisesti hyväksyttävällä tavalla. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt elinkeinovapautteen rajoitusten rajaamista vain välttämättömään. Perustuslakivaliokunta on pitänyt mahdollisena hyvinkin pitkälle meneviä rajoituksia elinkeinovapautteen covid-19-epidemian leviämisen ehkäisemiseksi. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on korostettu, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä (PeVL 7/2020 vp). Esimerkiksi covid-19-epidemian vuoksi tehtyjä ravintolarajoituksia koskevassa lausuntokäytännössä perustuslakivaliokunta

on edellyttänyt rajoitusten rajaamista alueellisesti ja ravintolatyypeittäin vain välttämättömään. (PeVL 31/2020 vp).

Perustuslain 22 §:n mukainen julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tartuntatautilain 58 §:n, 58 a §:n, 58 d §:n ja 58 g §:n johdosta tehdyillä rajoitus-päätöksillä on ollut hyvin merkittävä taloudellinen vaikutus rajoitusten kohteena olevien toimialojen liikevaihtoon ja kykyyn tarjota työpaikkoja. Tilastojen mukaan X aloilla liikevaihto on laskenut Y %:ia. Lisäksi rajoitukset ovat vaikuttaneet näiden alojen työpaikkojen määrään. Koronatodistuksen käyttöönotto voisi edistää perustuslain 18 §:n mukaista elinkeinovapautta ja oikeutta työhön, kun rajoituksia voitaisiin lieventää siltä osin, kun se on mahdollista koronato-distuksen käytöllä. Elinkeino toiminnan mahdollistaminen edistäisi sinänsä myös julkiselle val-lalle kuuluvaa tehtävää edistää työllisyyttä ja pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön.

Koronatodistuksen käyttöönoton tavoitteena on mahdollistaa elinkeinonharjoittaminen terveys-turvallisesti tilanteessa, jossa se ei olisi muuten mahdollista. Toiminnanharjoittajalla voisi ha-lutessaan edellyttää tilaisuuteen tai asiakastilaan pääsyn edellytyksenä EU:n digitallisen ko-ronatodistuksen esittämistä. Näin toimien toiminnanharjoittaja voisi poiketa viranomaispäätök-sellä asetetuista rajoituksista. Velvollisuutta todistuksen vaatimiselle ei asetettaisi. Järjestelmällä lievennettäisiin perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden rajoitusta. Koronatodistuksen edellyttäminen mahdollistaisi liiketoiminnan harjoittamisen rajoituksia vapaammin, jolloin ko-ronatodistus mahdollistaisi lievemmän elinkeinovapauden rajoittamisen kuin täysimittaiset tar-tuntatautilain mukaiset rajoitukset. Koronatodistus voisi näin mahdollistaa oikeasuhtaisemman covid-19 epidemian vuoksi toteutettavan elinkeinovapauden rajoituksen.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia koko-naishaittoja tulee arvioida suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn. (PeVL 9/2020 vp). Koronato-distuksen käyttöönotto mahdollistaisi elinkeino toiminnan laajemman harjoittamisen terveystur-vallisuudesta huolehtien.

Elämän ja terveyden suojaaminen sekä oikeus riittäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelui-hin

Ahvenanmaa

Tartuntatautien torjunta on valtakunnan lainsäädäntövallan alaa myös Ahvenanmaalla, mutta itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan nojalla maakunta huolehtii tartuntatautien torjuntaan liittyvistä tehtävistä Ahvenanmaalla.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset: /
Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 59 a §:n 1 momentti, 59 c §:n 2 momentti ja 59 e §, sellaisina ...sekä

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 58 i ja 58 j § seuraavasti:

58 i §

EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallinen käyttö

Toiminnanharjoittaja saa toiminnassaan edellyttää sellaisen EU:n digitaalisen koronatodistuksen, joka osoittaa henkilön saaneen täyden rokotussarjan 14 vuorokautta aiemmin, negatiivisen koronatestituloksen enintään 72 tuntia aiemmin tai sairastaneen taudin enintään kuusi kuukautta aiemmin esittämistä 12-vuotiaalta tai sitä vanhemmalta asiakkaalta ja toimintaan osallistuvalla tilaisuuteen tai tilaan pääsemiseksi, jos sen toimintaan kohdistuu tämän lain 58, 58 a tai 58 d §:n mukainen viranomaispäätös. Jos asiakas tai osallistuja ei esitä todistusta, toiminnanharjoittajan tulee evätä pääsy tilaisuuteen tai tilaan.

Tämän lain 58 §:ssä tarkoitettussa covid-19-taudin leviämisen estämiseksi tehdyssä päätöksessä asetetut velvollisuudet eivät koske yleisötilaisuuksia, jos toiminnanharjoittaja vaihtoehtoisesti edellyttää asiakkailta ja osallistujilta 1 momentissa tarkoitettua todistuksen esittämistä tilaisuuteen osallistumisen yhteydessä siihen osallistumisen ehtona. Jos kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin tai aluehallintovirasto on kieltänyt tilaisuuden järjestämisen 58 §:n nojalla kokonaan, todistuksen esittämisellä ei kuitenkaan saa poiketa päätöksessä asetetuista velvoitteista.

Tämän lain 58 a §:n 2-4 momentissa tarkoitettussa asetuksessa säädetyt velvollisuudet eivät koske ravitsemistoimintaa, jos toiminnanharjoittaja vaihtoehtoisesti edellyttää asiakkailta 1 momentissa tarkoitettua todistuksen esittämistä ravitsemisliikkeeseen pääsyn yhteydessä sen ehtona.

Tämän lain 58 d tarkoitettussa päätöksessä asetetut velvollisuudet eivät koske seuraavia tiloja, jos toiminnanharjoittaja vaihtoehtoisesti edellyttää asiakkailta ja osallistujilta 1 momentissa tarkoitettua todistuksen esittämistä tilaan pääsyn yhteydessä sen ehtona:

- 1) yleisötilaisuuksiin käytettävät sisä- ja ulkotilat;
- 2) kuntosalit ja muut urheiluun tai liikuntaan käytettävät sisäliikuntatilat;
- 3) yleiset saunat sekä uimahallien, maauimaloiden ja kylpylöiden allastilat sekä niiden välittömässä yhteydessä tai läheisyydessä olevat pukuhuonetilat;
- 4) tanssipaikat sekä kuorolaulutoimintaan, harrastajateatteriin tai muuhun vastaavaan ryhmäharrastustoimintaan käytettävät tilat;
- 5) huvi- ja teemapuistot, tivolit sekä eläintarhojen sisätilat;

- 6) sisäleikkiuistot ja sisäleikkiuistot;
- 7) museot, näyttelytilat ja muut vastaavat kulttuuritilat.

Toiminnanharjoittajan on kirjattava tämän lain 58 h §:ssä tarkoitettuun suunnitelmaan tieto siitä, että se edellyttää 1 momentissa säädetyn todistuksen esittämistä asiakkailta ja toimintaan osallistuvilta.

Edellä 1-5 momentissa säädetystä poiketen, koronatodistuksen esittämisestä ei saa ottaa käyttöön 58, 58 a, 58 d §:ssä tarkoitetuissa päätöksissä määrättyjen velvoitteiden ja rajoitusten vaihtoehtona, jos covid-19-muuntovirusten vuoksi tai muutoin rokotteiden tehon hiipumisen takia on ilmeistä, ettei EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämisestä estä riittäväällä tavalla covid-19-taudin leviämistä, turvaa ihmisten henkeä ja terveyttä ja jos pelkän koronatodistuksen esittämisvelvollisuuden käyttö vaarantaisi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen riittävyyden. Valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, milloin mainitut olosuhteet ovat olemassa.

58 j §

Oikeus käsitellä EU:n digitaalisen koronatodistuksen tietoja

Toiminnanharjoittajalla, sen palveluksessa olevalla tai sen tehtävää hoitavalla, jolla on tämän lain perusteella oikeus edellyttää EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä asiakkaalta ja toimintaan osallistuvilta, on oikeus tarkastaa todistuksen voimassaolo, jos sen toimintaan kohdistuu tämän lain 58, 58 a, 58 d tai 58 g §:n mukainen viranomaispäätös. Todistukseen merkittyjen henkilötietojen käsittely edellyttää lisäksi asiakkaan ja toimintaan osallistuvan informointia, sekä sitä, että henkilötietoja käsitellään vain todistuksen voimassaolon tarkistamiseksi ja tämän lain mukaisena sisäänpääsyn edellytyksenä. Todistuksen tarkastaminen tulee toteuttaa siten, että toiminnanharjoittaja käyttää Digi- ja väestötietoviraston hyväksymää lukijaohjelmaa, joka näyttää toiminnanharjoittajan edustajalle vain tiedon todistuksen voimassaolosta.

Toiminnanharjoittajalla, sen palveluksessa olevalla tai sen tehtävää hoitavalla, jolla on oikeus edellyttää EU:n digitaalisen koronatodistuksen esittämistä asiakkaalta ja toimintaan osallistuvilta, on lisäksi oikeus tarkastaa asiakkaan ja toimintaan osallistuvan henkilöllisyys.

Todistuksen tietoja ei saa rekisteröidä tai tallentaa tai käsitellä muussa käyttötarkoituksessa.

59 a §

Valvonta

Aluehallintovirasto ja kunta valvovat toimialueillaan 58 §:ssä, 58 c §:n 1 ja 2 momentissa, 58 d ja 58 g §:ssä, 58 h §:n 1 momentissa sekä 58 i §:ssä säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten sekä niitä koskevien päätösten noudattamista.

59 c §

Määräykset ja pakkokeinot

--

Aluehallintovirasto ja kunta voivat antaa määräyksen 58, 58 d tai 58 g §:n nojalla tehdyn päätöksen tai 58 i §:ssä säädetyn velvollisuuden noudattamisessa havaitun puutteen tai epäkohdan korjaamisesta. Liikenne- ja viestintävirasto ja kunta voivat antaa määräyksen 58 f §:n nojalla tehdyn päätöksen noudattamisessa havaitun puutteen tai epäkohdan korjaamisesta. Aluehallintovirasto ja kunta voivat lisäksi määrätä 58 h §:n 1 momentissa sekä Liikenne- ja viestintävirasto 58 h §:n 2 momentissa säädetyn velvollisuuden noudattamisessa havaitun puutteen tai epäkohdan korjattavaksi.

--

59 e §
Oikeus saada tietoja

Aluehallintovirastolla, kunnan tämän lain mukaiseen valvontaan osallistuvilla viranomaisilla, ja Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada 59 a–59 d §:n mukaisen valvonnan toteuttamiseksi välttämättömät tiedot siltä, johon kohdistuu 58 c, 58 e tai 58 i §:ssä säädetty velvoite sekä siltä, johon on kohdistettu 58, 58 d, 58 f tai 58 g §:n nojalla päätös. Tiedot on annettava viivytyksettä ja maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

LUONNOS

7.9.2021

..ministeri Etunimi Sukunimi

Liite
Rinnakkaisteksti

Laki

[Kopioi säädöksen nimi tähän]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

§
[Kopioi momentin teksti tähän]

§
[Kopioi momentin teksti tähän]

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20